

Ruimte voor gehoor?

De rol van seksueel geweld bij vrouwen op hun
Nederlandse asielaanvraag

Bachelorthesis
M. Hardenbol

Marije Hardenbol
930108305100
Internationale Ontwikkelingsstudies
Juni 2015
YSS- 83816
Wageningen University and Research center
Law and governance group
Bernd van der Meulen

Niets uit dit verslag mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, digitale middelen of welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de hoogleraar Recht en Bestuur van Wageningen Universiteit.

No part of this publication may be reproduced or published in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without prior written permission of the Chair of Law and Governance of Wageningen University, the Netherlands.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	4
1. Inleiding.....	5
2. Framework	7
2.1 Vreemdelingenbeleid	7
2.2 Vrouwen en het vreemdelingenbeleid.....	8
2.3 Seksueel geweld	9
3. Methode.....	9
3.1 Data verzameling.....	9
3.2 Analyse	10
4. Seksueel geweld en de asielaanvraag	10
4.1 Wanneer asiel?.....	10
4.2 Ambtsberichten.....	11
4.3 Vormen van seksueel geweld.....	11
4.4 Conclusie	12
5. Knelpunten	12
5.1 Snelle Nederlandse asielprocedure.....	12
5.2 Zwijgen	13
5.3 Volgens asielzoekers.....	14
5.4 Volgens de IND	15
5.5 Conclusie	16
6. Hulpmiddelen	17
6.1 Gehoortechnieken.....	17
6.2 IND-werkinstructie	18
6.3 Tolken	19
6.4 Istanbul Protocol	19
6.5 Conclusie	20
7. Hoe kan het nog beter?.....	20
7.1 Betrouwbaarheid ambtsberichten	21
7.2 Snelle asielprocedure	22
7.3 Vertrouwen winnen	23
7.4 Overige punten.....	23
7.4.1 IND-medewerkers	23
7.4.2 Gehoren.....	24

7.4.3 VluchtelingenWerk Nederland	24
7.4.4 Advocaten en tolken	24
7.4.5 Regels	25
7.5 Conclusie	25
8. Conclusie	26
9. Discussie	27
Referentielijst	28
Bijlage 1. Ambtsberichten met seksueel geweld	32
Bijlage 2. Knelpunten en oplossingen	36

Samenvatting

Seksueel geweld komt in vele landen voor; als oorlogsstrategie, door militairen of door strijdende groepen, of in huiselijke sfeer. Als de overheid van het betreffende land de vrouwen geen bescherming hier tegen kan bieden, is dit een geldige reden om asiel aan te vragen in Nederland. Omdat vele van deze vrouwen getraumatiseerd zijn, niet gewend zijn om over dit soort gevoelige onderwerpen te praten of omdat ze denken dat het er niet toe doet, blijft het onderwerp seksueel geweld in hun verhaal onderbelicht. Hierdoor kan het zijn dat de asielaanvraag van deze vrouwen wordt afgewezen terwijl ze wel recht hebben op asiel in Nederland. In deze thesis zet ik uiteen waarom vrouwen het seksuele geweld niet kunnen of willen vertellen, wat de knelpunten in het huidige beleid zijn, wat voor huidige hulpmiddelen er al zijn en wat daarbij nog anders zou kunnen.

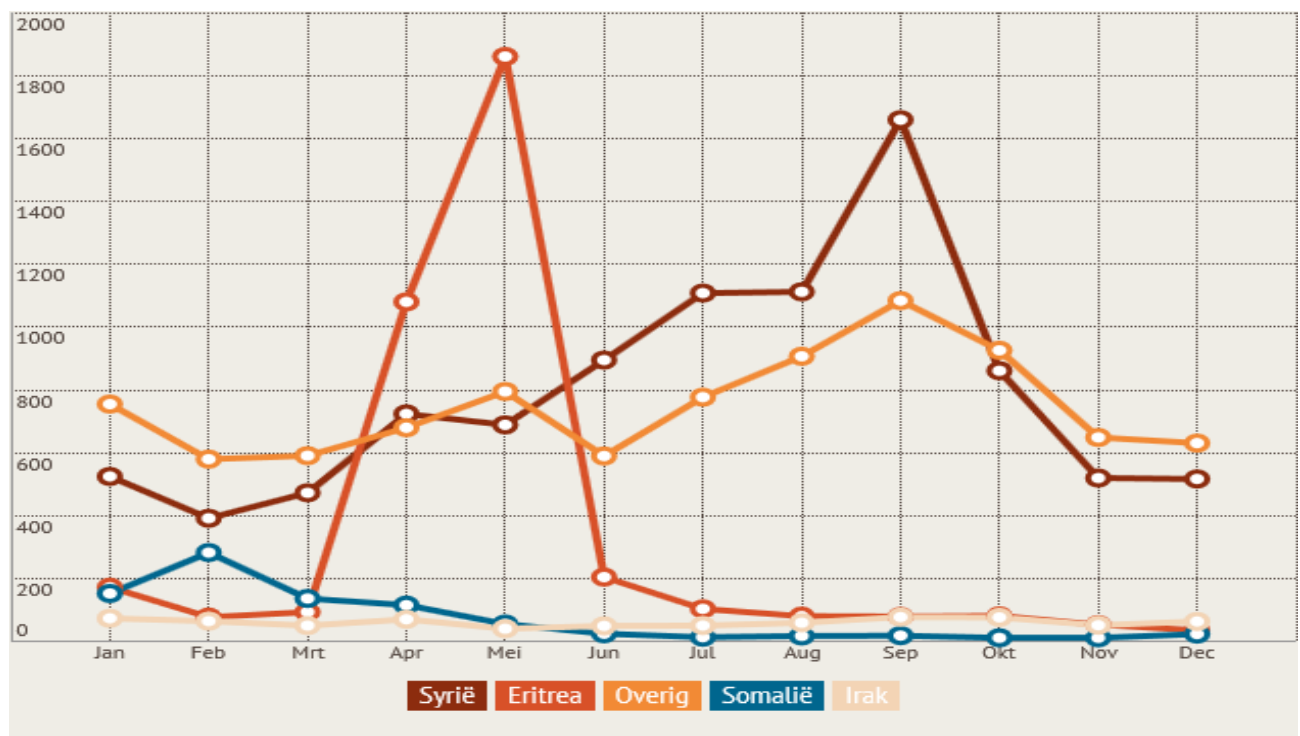
Allereerst komt verkrachting het meest naar voren als vorm van seksueel geweld wanneer vrouwen asiel aanvragen in Nederland. Met behulp van ambtsberichten kunnen IND-medewerkers kijken of het verhaal van de vrouwen aannemelijk is; of er bijvoorbeeld echt seksueel geweld plaatsvindt in het land van herkomst. Ten tweede zijn er diverse knelpunten waar tegenaan wordt gelopen gedurende het proces wanneer vrouwen te maken hebben gehad met seksueel geweld. Zo is in Nederland de gewone asielprocedure vrij snel en kan het zijn dat vrouwen zwijgen over wat ze hebben meegemaakt. Daarnaast geven asielzoeksters die te maken hebben gehad met seksueel geweld en IND-medewerkers, die deze vrouwen horen, knelpunten aan ten opzichte van het huidige Nederlandse asielproces. Ten derde zijn er diverse hulpmiddelen om om te gaan met deze knelpunten. Zo zijn er gehoortechnieken om vrouwen toch punten te laten vertellen die ze misschien niet (meer) weten. Daarnaast zijn er IND-werkinstructies met tips hoe IND-medewerkers het beste met getraumatiseerde asielzoekers kunnen omgaan. Ook tolken hebben regels waar zij zich aan dienen te houden tijdens de gehoren. Als laatste hulpmiddel is er het Istanbul Protocol dat geschreven is door internationale NGO's¹. Dit gaat erover hoe er kan worden omgegaan met de gevolgen van mishandeling, zoals seksueel geweld, ten behoeve van de asielaanvraag. Ten vierde zijn er diverse manieren om het huidige asielbeleid nog beter te maken. Zo moet de betrouwbaarheid van ambtsberichten in twijfel worden getrokken en is de asielprocedure in Nederland (nog steeds) te snel. Dit omdat de verlengde asielprocedure uitzondering is in plaats van regel. Daarnaast is het belangrijk om het vertrouwen te winnen van asielzoekers. Er zijn nog aandachtspunten waar IND-medewerkers, advocaten en tolken op moeten letten. Tevens kunnen er een paar aspecten in het huidige asielbeleid worden aangepast.

¹ Niet-Gouvernementele Organisaties

1. Inleiding

Een 15-jarig meisje komt alleen uit Afrika naar Nederland toe. Haar gezinsleden zijn opgepakt en zij is bij een inval in huis door mannen verkracht. Haar asielaanvraag wordt afgewezen omdat het meisje te weinig kan vertellen over het werk van haar vader. Ook heeft zij onvoldoende moeite gedaan om te achterhalen waar haar familieleden zijn gebleven. Daarbij komt dat haar verhaal onvoldoende overtuigingskracht heeft, wat haar verkrachting ongeloofwaardig maakt. Jaren later wordt haar asielaanvraag alsnog goedgekeurd. De asielprocedure was te kort en het meisje was te getraumatiseerd om deze asielprocedure goed te doorlopen (Immo, 2014).

Uiteindelijk is het met dit meisje, naar omstandigheden, goed afgelopen: ze woont in een Nederlands pleeggezin, krijgt psychische hulp en mag in Nederland blijven. Naast dit meisje zijn er nog vele anderen die in Nederland asielaanvragen indienen, meer dan 10.000 per jaar. In 2014 was de grootste vluchtelingenstroom uit Eritrea en Syrië, zie figuur 1. Van al die mensen die asiel aanvragen zijn er ook die terug naar het land van herkomst moeten als ze geen goede reden hebben om in Nederland asiel te krijgen. Een paar duizend personen vertrekken uit Nederland met hulp van de IOM² Nederland (IOM Nederland, N.D.). Daarnaast heb je ook nog de zelfstandige terugkeer en de mensen die 'verdwijnen', bijvoorbeeld in de Nederlandse illegaliteit.

Figuur 1: Asielaanvragen per maand in het jaar 2014, vanaf juli worden nareizende familieleden niet meer meegeteld bij de asielverzoeken (VluchtelingenWerk Nederland, 2014).

De IND³ (IND, N.D.a) geeft een overzicht waaraan voldoen moet worden om in aanmerking te komen voor een asielaanvraag:

“U komt in aanmerking voor een verblijfsvergunning asiel als één van de volgende uitspraken op u van toepassing is:

- * U hebt gegronde redenen om in uw land van herkomst te vrezen voor vervolging op grond van ras, godsdienst, nationaliteit, politieke overtuiging of omdat u behoort tot een bepaalde sociale groep.
- * U hebt gegronde redenen te vrezen blootgesteld te worden aan een onmenselijke behandeling in uw land van herkomst.

² Internationale Organisatie voor Migratie

³ Immigratie- en Naturalisatiedienst

* U bent een gezinslid van iemand die inmiddels in het bezit is van een verblijfsvergunning asiel en u bent gelijktijdig met hem of haar Nederland ingereisd of u bent binnen 90 dagen nadat uw gezinslid de verblijfsvergunning heeft gekregen Nederland ingereisd" (IND, N.D.a).

In deze thesis is onderzocht of vrouwen die te maken hebben gehad met seksueel geweld onder de bovengenoemde punten vallen en dus op grond van dit geweld asiel krijgen in Nederland. Het concrete probleem bij deze uitspraken wordt beschreven door VluchtelingenWerk Nederland (2009):

"Slachtoffers van seksueel geweld hebben vaak moeite om een logisch en eenduidig verhaal te houden, onder meer vanwege psychische problemen. Hun verhaal bevat soms hiaten en tegenstrijdigheden, waardoor het als 'ongeloofwaardig' wordt getypeerd en de asielaanvraag wordt afgewezen".

Dat vrouwen niet hun hele verhaal aan de IND vertellen, komt onder andere door het psychologisch beschermingsmechanisme van de vrouw. Bovendien zijn vrouwen bang dat het vertellen van seksueel geweld negatieve gevolgen heeft. Daar komt bij dat het Nederlandse systeem zo is dat asielzoekers twee gesprekken hebben met de IND. Het eerste gesprek gaat over wie de asielzoekers zijn, waar zij vandaan komen en hoe zij hier zijn gekomen. Tijdens het tweede gesprek moeten de asielzoekers de reden van de asielaanvraag vertellen (IND, N.D.b). Vrouwen hebben alleen tijdens dit tweede gesprek de kans om te vertellen over hun ervaringen met seksueel geweld. Als zij dit niet vertellen, zijn ze te laat en bestaat er een grote kans dat de asielaanvragen worden afgewezen.

Met deze informatie stel ik de volgende hypothese op: 'Vrouwen die seksueel geweld hebben ervaren, zijn niet klaar voor hun tweede gesprek bij de IND.' In deze thesis wil ik toetsen of dit waar is en wat je eraan kan doen. Dit gebeurt door middel van een literatuuronderzoek.

Ik denk dat velen het met mij eens zijn dat vrouwen die zo'n traumatische ervaring als seksueel geweld hebben gehad, recht hebben op asiel in Nederland. Daarom is het belangrijk om te kijken wat voor invloed seksueel geweld bij vrouwen heeft op de Nederlandse asielaanvraag. Het doel van dit onderzoek is om hier inzicht in te krijgen en om vervolgens een aanbeveling te kunnen schrijven hoe er in de asielprocedure rekening kan worden gehouden met vrouwen die te maken hebben gehad met seksueel geweld. De onderzoeksvraag luidt: 'Welke rol speelt seksueel geweld bij vrouwen op de Nederlandse asielaanvraag?'

Hierbij komen de volgende deelvragen aanbod:

- Wanneer krijg je in Nederland asiel en wat zijn de verschillende vormen van seksueel geweld die zijn voorgekomen als een vrouw in Nederland asiel aanvraagt?
- Waar wordt tegenaan gelopen gedurende het asielproces, algemeen en specifiek voor vrouwen die te maken hebben gehad met seksueel geweld en de IND-medewerkers die hen horen?
- Welke hulpmiddelen zijn er om met die knelpunten om te gaan?
- Hoe kan er in de asielprocedure rekening worden gehouden met vrouwen die te maken hebben gehad met seksueel geweld? Dit zou een aanbeveling voor de huidige asielprocedure kunnen zijn.

Voordat deze punten worden besproken, wordt er eerst naar de context van het asielbeleid gekeken en naar de positie vrouwen in dit beleid. Daarna wordt er gekeken naar seksueel geweld en de methode van dit onderzoek.

2. Framework

In dit framework wordt duidelijk wat de context is van vrouwen die te maken hebben gehad met seksueel geweld en daarna asielaanvragen in Nederland. Dit wordt gedaan door eerst te kijken naar het vreemdelingenbeleid en hoe dit voor verschillende doelgroepen anders is. Daarna wordt er specifiek gekeken hoe vrouwen in dit vreemdelingenbeleid staan, gevolgd door de context van seksueel geweld.

2.1 Vreemdelingenbeleid

Het asielbeleid verschilt van andere soorten vreemdelingenbeleid. De woorden vreemdeling, asielzoeker en vluchteling worden vaak ten onrechte door elkaar gebruikt. Het verschil is als volgt:

- Vreemdeling: iemand die niet de Nederlandse nationaliteit heeft.
- Asielzoeker: een vreemdeling die zijn land heeft verlaten en bij de Nederlandse overheid een asielaanvraag indient.
- Vluchteling: een asielzoeker die terecht bang is voor vervolging in zijn land, hij krijgt een asielvergunning.
- Nederlander: als je de Nederlandse identiteit niet bij je geboorte hebt meegekregen, kan je pas de Nederlandse nationaliteit aanvragen als je minstens vijf jaar met een asielvergunning in Nederland hebt gewoond en je goed bent geïntegreerd (je kent de taal en samenleving) (IND, N.D.b).

De IND is verantwoordelijk om het vreemdelingenbeleid in Nederland uit te voeren. Dit uitvoeren betekent niet dat zij het beleid ook maken, daar is het ministerie van veiligheid en justitie verantwoordelijk voor. De IND beoordeelt alle verblijfsaanvragen van mensen die in Nederland willen wonen of die graag Nederlander willen worden. Dit kan een asielaanvraag zijn maar ook omdat je in Nederland wilt werken, studeren of voor gezinshereniging. Een andere reden is dat het gaat om mensen die al zolang in Nederland wonen dat zij zich Nederlander voelen en daarom via een naturalisatieverzoek een Nederlands paspoort aanvragen. Het vreemdelingenbeleid is nodig om de instroom van vreemdelingen in Nederland goed te laten verlopen. Niet iedereen kan zomaar in Nederland verblijven of Nederlander worden. Daar zijn voorwaarden aan verbonden, gebaseerd op bijvoorbeeld: land van herkomst, reden, verblijfsduur, inkomen of leeftijd. Zo heb je drie soorten aanvragen:

- Regulier: het behandelen van aanvragen voor verblijfsvergunningen voor wonen en werken in Nederland.
- Asiel: het behandelen van aanvragen van vreemdelingen die de Nederlandse overheid om bescherming vragen tegen bijvoorbeeld vervolging in land van herkomst.
- Naturalisatie: het behandelen van aanvragen voor het verkrijgen van de Nederlandse nationaliteit (IND, N.D.c).

Er wordt onderscheid gemaakt tussen twee soorten verblijfsvergunningen: één voor kort verblijf en één voor lang verblijf. Bij kort verblijf mag je maximaal drie maanden in Nederland blijven. Wanneer je langer dan drie maanden in Nederland wilt verblijven, heb je een verblijfsvergunning voor lang verblijf nodig. Er is onderscheid in twee soorten verblijfsvergunningen: voor bepaalde tijd (vijf jaar) en voor onbepaalde tijd (Judex.nl, 2015a).

Asielzoekers mogen niet zelf kiezen wat voor soort asielvergunning zij krijgen maar zij worden ingedeeld. Er zijn vier soorten asielvergunningen:

- Als vluchteling
- Bij gevaar van onmenselijke behandeling
- Om medische of humanitaire redenen
- Als een tijdelijke noodmaatregel

Ook toegelaten asielzoekers moeten inburgeren. Als ze geslaagd zijn voor het inburgeringsexamen kunnen zij na vijf jaar een verblijfsvergunning asiel voor onbepaalde tijd aanvragen (Judex.nl, 2015b).

2.2 Vrouwen en het vreemdelingenbeleid

De ACVZ⁴ heeft de positie van vreemdelingenvrouwen in het Nederlandse vreemdelingenrecht- en beleid onderzocht in relatie tot het VN-Vrouwenverdrag (Adviescommissie voor vreemdelingenzaken, 2002). Dit verdrag heet voluit: 'Verdrag van de Verenigde Naties inzake de Uitbanning van alle vormen van Discriminatie tegen Vrouwen' (Arachne, 1997). Na dit onderzoek vindt de ACVZ dat de organisatie, die heeft gestreefd naar gelijke behandeling van mannen en vrouwen in het algemene beleid, goed is opgezet. De ACVZ is van mening dat dit in de praktijk nog te kwetsbaar is en onvoldoende in de praktijk gerealiseerd en gewaarborgd wordt. Voor asiel komen hier onder andere de volgende kritieke punten aan de orde: het omgaan met trauma's in de procedure en het inbrengen van nieuwe feiten. De aanbevelingen van de ACVZ zijn:

- Zodra er een vermoeden is van een ernstig trauma, moet de asielzoeker naar de verlengde asielprocedure zodat de asielzoeker enige rust krijgt.
- Wanneer het asiel is afgewezen en er komen niet eerder naar voren gebrachte feiten of omstandigheden naar boven die wijzen op het bestaan van een ernstig trauma, dan moet de eerdere beslissing voor heroverweging in aanmerking komen (Adviescommissie voor vreemdelingenzaken, 2002).

Je ziet het VN-Vrouwenverdrag vandaag de dag nog steeds terug in Nederland. Nederland heeft het verdrag namelijk geratificeerd in 1991 en had daarmee drie doelstellingen:

- 1) Het bereiken van volledige gelijkheid voor de wet en gelijke deelname aan het openbaar bestuur
- 2) Het realiseren van een positieverbetering van vrouwen
- 3) Het bestrijden van de dominante genderideologie.

Om dit te bereiken, gebruikt de overheid een tweetal instrumenten: wetgeving en beleid. Wat betreft concrete projecten bestaat de 'Algemene Wet Gelijke Behandeling'. Maar op veel punten is het Nederlandse beleid nog steeds niet ver genoeg. Zo hebben vrouwen bijvoorbeeld door de jaren heen steeds een achterstand op de arbeidsmarkt gehad (Arachne, 1997; CBS, 2010; Hays, 2015).

Wanneer specifiek naar vrouwen in het asielbeleid wordt gekeken, komt er een onderzoek van justitie naar boven (Wetten et al., 1998). De positie van vrouwen is al langer onderwerp van gesprek. Voorbeelden uit de jurisprudentie hebben laten zien dat in de asielprocedure niet altijd recht werd gedaan aan de positie en motieven van vrouwen. Er zijn minder vrouwen dan mannen die in Nederland asiel aanvragen en de vrouwen die er zijn, komen uit een beperkt aantal probleemlanden. Veelvoorkomende vluchtmotieven zijn: vrees voor willekeurig (seksueel) geweld en vrees voor vervolging vanwege politieke activiteiten van verwanten. Ondanks dat is gebleken dat aan de positie en motieven van vrouwelijke asielzoekers onvoldoende recht wordt gedaan, hebben vrouwelijke asielzoekers, in vergelijking met mannelijke, een nagenoeg gelijke kans op een vluchtelingenstatus. Waarom dit zo is, is niet duidelijk. Dus ondanks dat vrouwen die te maken hebben gehad met seksueel geweld en zij hierdoor hun verhaal niet goed kunnen vertellen, hebben zij dezelfde kans op asiel in Nederland. Dit komt onder andere doordat IND-ambtenaren concrete werkinstructies (zie verder hoofdstuk 6.2) krijgen en de asielprocedure is omgeven door diverse waarborgmechanismen. Die zorgen voor een zorgvuldige en rechtsgelijke behandeling en beoordeling van asielverzoeken. Daarnaast is er een waakzame omgeving, te denken valt aan rechtshulpverleners die gehoren bijwonen en opmerkingen maken naar aanleiding van hoorverslagen. Beslisambtenaren hebben met de druk te maken dat de beslissingen die zij nemen in bezwaar kunnen stuiten op verweer door rechtshulpverlening en in beroep kunnen worden getoetst door de vreemdelingenrechter. Uit het onderzoek komt tevens naar voren dat IND-ambtenaren geen verschil wensen te maken tussen vrouwelijke en mannelijke asielzoekers. Bovendien hebben geïnterviewde binnen de IND minder oog en belangstelling voor sekseverschillen en mogelijk sekse-gerelateerde problematiek van asielzoekers (Wetten et al., 1998).

⁴Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken

2.3 Seksueel geweld

De verhouding tussen mannen en vrouwen is door de jaren heen veranderd. In 1964 heeft de Verenigde Naties de noodzaak van *gender issues* aangedragen; niet alleen mannen maar ook vrouwen moeten worden meegenomen op de *UN development agenda* (Vanio-Mattila, 1996). Vanaf toen werd er naast mannen ook aan vrouwen gedacht door de VN, overheden en NGO's. Gevolg was dat vrouwen dezelfde rechten kregen en werden beschermd (UN, 2005). Toch bleef het lastig om vrouwen gelijk te behandelen als mannen. Met name op niet-materiële aspecten, zoals machtsverhoudingen en onafhankelijkheid, omdat het lastig is om in culturen normen en waarden te veranderen (Afshar, 2005). In veel culturen zijn vrouwen ondergeschikt aan de man en moeten zij doen wat de man zegt. Ondanks dat vrouwen tegenwoordig meer en meer gelijk als mannen worden gezien, zijn nog lang niet alle problemen de wereld uit geholpen. Vele vrouwen hebben niet de vrijheid om hun leven te leven zoals zij willen (Nassbaum, 2011); er is een gebrek van *capabilities* (of van *human capital*) om zelf te kunnen kiezen. Dit zie je terug in de omgang tussen mannen en vrouwen, zoals bijvoorbeeld bij seksueel geweld waar vrouwen zich niet tegen kunnen verzetten.

Er zijn verschillende definities van seksueel geweld. Zo beschrijft Amnesty International het als volgt: 'Seksuele handelingen tegen de wil van betrokkene.' Niet alleen lichamelijk gewelddadige handelingen vallen onder seksueel geweld maar ook intimidatie en dergelijke (Amnesty International, N.D.a). Seksueel geweld bij vrouwen kent wereldwijd hoge cijfers. Eén derde van alle meisjes ondergaan hun eerste seksuele contact niet vrijwilliger. Daarnaast kent één vierde van alle getrouwde vrouwen seksueel geweld in haar huwelijk (Krug et al., 2002). Seksueel geweld kan ook als oorlogswapen worden gebruikt, zoals gebeurt/gebeurde in Oost-Timor, Bosnië, Democratische republiek Congo, Liberia en Rwanda. Seksueel geweld maakt onderdeel uit van een breder spectrum dat *gender-based violence* heet. Het doel van seksueel geweld in een strijdend conflict is om gemeenschappen angst aan te jagen, te intimideren, hun sociale structuren en hun verzet te breken en te verdrijven. Het geeft ook een teken af aan de mannen van de vrouwen, namelijk dat zij hun vrouwen niet kunnen beschermen (Stichting Vluchteling, 2010).

3. Methode

De methode beschrijft hoe dit onderzoek plaats heeft gevonden: wat ik heb gedaan om tot deze resultaten te komen. Hierin komen drie aspecten naar voren: hoe de informatie is gevonden, hoe daar mee om is gegaan en waarom juist deze methode is gebruikt.

3.1 Data verzameling

Dit onderzoek is een kwalitatief literatuuronderzoek. Om achter de informatie te komen, die nodig is om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden, zijn verschillende informatiebronnen geraadpleegd:

- VluchtelingenWerk Nederland (VluchtelingenWerk Nederland, N.D.). Deze organisatie neemt diverse standpunten in over het huidige asielbeleid. Onder andere over hoe om te gaan met kwetsbare groepen, zoals vrouwen die te maken hebben gehad met seksueel geweld. Deze organisatie noemt ook persoonlijke verhalen van asielzoekers over asiel krijgen of teruggestuurd worden.
- Via Atria (Atria, 2013), kennisinstituut voor emancipatie en vrouwengeschiedenis, komen veel artikelen aan het licht. Zij hebben online een bibliotheek en archief waar je met de zoekterm 'seksueel geweld asiel' een lijst krijgt. Hier zitten artikelen tussen over welke invloed seksueel geweld heeft gehad op de asielprocedure. Deze artikelen zijn gepubliceerd in diverse tijdschriften.
- De UNCHR⁵ (UNHCR, 2015), de tak van de Verenigde Naties die over vluchtelingen gaat, heeft ook een uitgebreide database. Niet zo zeer over Nederland maar wel over hoe landen het beste met seksueel geweld om zouden kunnen gaan.

⁵United Nations High Commissioner for Refugees

- De vereniging voor Vrouw en Recht 'Clara Wichmann' (Clara Wichmann instituut, N.D.) geeft inzicht in rechtszaken voor wat betreft vrouwen die asiel aanvragen op basis van seksueel geweld en of zij wel/niet asiel kregen.
- Online is het boek 'Care full' van VluchtelingenWerk Nederland, Amnestyinternationalen Pharos, te downloaden (Bruin et al., 2006). Een deel van dit boek gaat ook over dit thema.
- Pharos (Pharos, 2015) heeft zelf veel onderzoek gedaan naar slachtoffers en de asielprocedure, met name getraumatiseerde asielzoekers. Pharos heeft onderzocht wat dit voor effect kan hebben op gehoren.
- Stichting Immo (Immo, 2015) is een instituut voor mensenrechten en medisch onderzoek. Zij doen medisch onderzoek ten behoeve van de asielprocedure. Deze stichting heeft veel ervaring met slachtoffers van seksueel geweld.
- Als laatste artikelen van Nienke Doornbos (docent aan UvA). Zij heeft veel gepubliceerd over communicatie en IND gehoren. Zij gaat daarbij vaak in op de problemen van asielzoekers die met seksueel geweld te maken hebben gehad.

3.2 Analyse

Dit onderzoek is een kwalitatief onderzoek bestaande uit een literatuuronderzoek. Mijn literatuuronderzoek is een secundaire analyse; ik maak namelijk gebruik van bestaande gegevens. Dit scheelt veel tijd (en geld) en geeft de mogelijkheid om data met elkaar te vergelijken (Hart et al., 2007). Ik heb voor deze modernere aanpak gekozen omdat er tegenwoordig veel meer organisaties zijn die wat hebben gezegd over dit onderwerp. Zo heb je niet meer alleen de IND en wetenschappers maar ook allemaal groepen die zich hard maken voor asielzoekers. Door alle beschreven bronnen naast elkaar te leggen, hoop ik een goed overzicht te hebben gekregen van wat voor invloed seksueel geweld heeft op een asielaanvraag in Nederland. Dit zou kunnen leiden tot een advies voor een alternatieve manier van beleidsvoering.

Nadat ik een duidelijk overzicht had van alle gegevens die ik ging gebruiken, begon het selecteren. Bronnen die ik het meest gebruikt heb, zijn: VluchtelingenWerk Nederland, Atria, vereniging voor Vrouw en Recht, het boek Care Full, stichting IMMO en de artikelen van Nienke Doornbos. Andere bronnen zijn gebruikt als achtergrondinformatie. Met deze lijst ben ik begonnen. Door het lezen, gaandeweg zijn er andere bronnen bijgekomen, bijvoorbeeld door een tekstverwijzing of de referentielijst. Al tijdens het lezen ben ik begonnen met schrijven van de stukken. Gaandeweg is de informatie uitgebreid.

4. Seksueel geweld en de asielaanvraag

'Any act of a sexual nature which is committed on a person under circumstances which are coercive... not limited to physical invasion of the human body, and may include acts which do not involve penetration or even physical contact' (Tankink, 2009).

Hierboven staat beschreven hoe de Internationale Tribunalen voor Rwanda en voormalig Joegoslavië seksueel geweld definiëren. De Vreemdelingencirculaire 2000 geeft, waar het over de vluchtelingdefinitie gaat, een toelichting op de constatering dat 'seks' geen zelfstandige vervolgingsgrond is. Dit omdat vrouwen geen bepaalde sociale groep vormen. Hiervoor zijn ze veel te verschillend qua samenstelling (Spijkerboer, 2002). In dit hoofdstuk wordt beschreven wanneer een vrouw wel asiel krijgt als zij te maken heeft gehad met seksueel geweld.

4.1 Wanneer asiel?

Seksueel geweld kan thuis plaatsvinden als soldaten een huis binnendringen. Ook als vrouwen/meisjes op het land aan het werk zijn, in de gevangenis zitten of als ze hulp van mannen nodig hebben om te vluchten. Gewapende conflicten leiden vaak tot desintegratie van de sociaal-culturele instituties en van de moraliteit van een samenleving, waaruit vervolgens weer seksueel

geweld kan voortkomen (Tankink, 2009). De gewelddadigheden kunnen plaatsvinden omdat bij gewapende conflicten de sociale normen vervagen en soldaten vaak emotioneel gevoelloos lijken te worden. Een ander aspect is dat mannen de toegenomen autonomie van vrouwen, ontstaan omdat ze er in de oorlog alleen voor stonden, als bedreigend kunnen ervaren (Groenenberg en Richters volgens Tankink, 2009).

Iedereen mag asiel aanvragen in Nederland. Je krijgt echter pas een verblijfsvergunning als je ook vluchteling bent. Dit betekent dat je terecht bang bent voor vervolging in je land. Het kunnen de autoriteiten van je eigen land zijn die tegen je zijn, zoals het leger of de politie. Maar je kan ook vervolgd worden door andere groepen in het land, zoals gewapende rebellen of opstandelingen. Wanneer de overheid van het desbetreffende land niet capabel is om haar inwoners te beschermen, tegen bijvoorbeeld seksueel geweld, is het mogelijk om bescherming te vragen in Nederland (IND, N.D.b). Als een vrouw seksueel geweld heeft ervaren in huiselijke sfeer, krijgt ze alleen asiel in Nederland als zij zich niet tot de autoriteiten kan wenden voor bescherming en/of ook niet in een ander deel van het eigen land veilig is. In Sudan bijvoorbeeld wordt geweld tegen een vrouw niet gezien als misdaad (Overheid.nl, 2012). Dus waar een vrouw zich ook vestigt in Sudan, ze is nergens veilig tegen (seksueel) geweld. Het belangrijkste is dat je aannemelijk maakt dat je om deze reden, binnen zes maanden, het land bent ontvlucht. In dat geval krijg je een verblijfsvergunning op grond van 'klemmende redenen van humanitaire aard' (Doornbos, 2006).

4.2 Ambtsberichten

Een ambtsbericht wordt opgesteld door de minister van buitenlandse zaken. De minister van immigratie en asiel bepaalt met de algemene ambtsberichten het landgebonden asielbeleid. Tijdens een asielbeoordeling wordt dit landgebonden asielbeleid gebruikt (Amnesty International, N.D.b). Het algemeen ambtsbericht Somalië, van december 2014, beslaat bijvoorbeeld de periode december 2013 tot en met november 2014. Hierin wordt de situatie beschreven in Somalië in hoeverre deze van belang is voor de beoordeling van asielverzoeken van personen die komen uit Somalië. Op het gebied van seksueel geweld kan hierin worden gelezen dat dit inderdaad plaatsvindt in Somalië; zowel bij alleenstaande minderjarigen als bij alleenstaande vrouwen, door soldaten als wel in huiselijke kring maar ook in ontheemdenkampen. De slachtoffers van seksueel geweld worden gediscrimineerd en aangifte doen, heeft vaak geen zin. Een ambtsbericht eindigt met een overzicht of het land veilig genoeg is om naar terug te keren. Voor Somalië wordt een lijst gegeven met mensen die een risico lopen. Vrouwen en meisjes vallen hieronder (Ministerie van buitenlandse zaken, 2014a).

In veel ambtsberichten wordt ook seksueel geweld genoemd. In bijlage 1 is een overzicht van de landen die naar voren komen als je bij de documenten en publicaties van de Rijksoverheid zoekt op seksueel geweld bij de ambtsberichten. Hiermee wordt duidelijk dat in de volgende 26 landen spraken is van seksueel geweld: Somalië, Burundi, Congo, Rwanda, Turkije, Angola, Iran, Irak, Eritrea, Sudan, Somalië, Afghanistan, Sri Lanka, Syrië, Rusland, Azerbeidzjan, Armenië, Libië, Guinee, Ethiopië, Nigeria, Nepal, China, Mongolië, Liberia en Sierra Leone.

4.3 Vormen van seksueel geweld

De voornaamste vorm van seksueel geweld, die wordt genoemd bij een asielaanvraag is verkrachting. Dit gebeurt zowel door militairen (o.a. Clara Wichmann instituut, 1999) als door onbekenden tijdens een inval in huis (iMMO, 2014a) als door een bepaalde beweging in het land, zoals de Taliban (Tankink, 2009). Soms wordt het niet precies gedefinieerd als verkrachting, maar wordt het beschreven als seksueel misbruik (iMMO, 2014b) of alleen seksueel geweld (Tankink, 2009). Dit alles vond op verschillende plekken plaats: in (opvang- of gevangen-) kampen, thuis, tijdens de vlucht, verkrachtshotels, tijdens gevangenisbezoeken of bij militairen thuis (als seksslaaf). De reden dat militairen het huis binnenkwamen, verschilt. Het kan zijn dat de vrouw strijdende groepen (die tegen het huidige regiem waren) hielp, bijvoorbeeld door hen te voorzien van eten. Het kan ook zijn als

wraak doordat andere familieleden tegen het regiem waren. Of doordat de vrouw een opleiding had genoten, wat als vrouw verboden was in het desbetreffende land (Tankink, 2009).

4.4 Conclusie

Vrouwen krijgen in Nederland asiel als ze te maken hebben gehad met seksueel geweld en de overheid van het betreffende land niet capabel is om hen hier tegen te beschermen. Dit seksueel geweld kan thuis (tijdens een binnendringing) of buitenshuis (zoals in kampen, gevangenissen, of tijdens de vlucht) plaatsvinden. De IND kan door middel van ambtsberichten nagaan of het verhaal van asielzoekers aannemelijk is. Zo is er in vele ambtsberichten te lezen dat seksueel geweld in dat land plaatsvindt.

5. Knelpunten

In het vorige hoofdstuk werd duidelijk dat de vrouwen, die te maken hebben gehad met seksueel geweld en in Nederland asielaanvragen, voornamelijk te maken hebben gehad met verkrachting. De IND beslist op grond van ambtsberichten hoe de situatie van het land van herkomst is. Als blijkt dat de autoriteiten van het desbetreffende land niet in staat zijn om de vrouw tegen seksueel geweld te beschermen, is dat een geldige reden voor een vrouw om asiel te krijgen in Nederland. In dit hoofdstuk wordt gekeken hoe het proces verloopt als vrouwen in Nederland asiel aanvragen en met name waar er tegenaan wordt gelopen. Zo gaat de asielprocedure heel snel en kunnen asielzoekers zwijgen over wat ze hebben meegemaakt. Daarna worden de knelpunten genoemd voor zowel de vrouwen die te maken hebben gehad met seksueel geweld en in Nederland asielaanvragen als de IND-medewerkers die hen horen.

5.1 Snelle Nederlandse asielprocedure

“Internationale organisaties zoals Human Rights Watch, het VN Comité tegen foltering en UNHCR wezen op de gevaren van een te snelle asielbeoordeling als het gaat om groepen kwetsbare asielzoekers, zoals marteling slachtoffers en getraumatiseerde asielzoekers” (Bloem en Zwaan, 2011).

Internationaal is er veel kritiek op de snelle asielprocedure, zoals die in Nederland wordt toegepast. Dit omdat er veel gevaren komen kijken bij een te snelle procedure, met name bij kwetsbare asielzoekers, zoals slachtoffers van seksueel geweld (Bloemen en Zwaan, 2011). Als asielzoekers niet via Schiphol naar Nederland komen, melden zij zich bij decentrale ontvangstlocatie in Ter Apel of bij een ander aanmeldcentrum in Zevenaar of Den Bosch. Zij melden zich hier voor asiel en dan begint de procedure. Vervolgens gaan ze naar een Proces Opvang Locatie, hier krijgen ze rust en is het tijd voor de voorbereidingen op de gehoren met de IND. Hier krijgen asielzoekers ook een medisch onderzoek aangeboden om te kijken of er tijdens de gehoren rekening moet worden gehouden met eventuele medische mankementen. Deze tijd duurt minimaal zes werkdagen, maximaal twaalf dagen. Na die dagen komen asielzoekers in de algemene asielprocedure terecht. Deze duurt acht dagen waarin de twee gehoren met een IND-medewerker plaatsvindt. Sinds juli 2010 is dit acht dagen, voorheen was dit 48 uur, vier werkdagen. In deze acht dagen kan de asielaanvraag worden beoordeeld. Hierna kan het zijn dat je volgens de IND voldoet aan de voorwaarden voor bescherming; dan mag je een tijdelijke verblijfsvergunning aanvragen. Of de IND vindt dat je niet voldoet aan de voorwaarden, dan dien je het land te verlaten. Het kan ook zo zijn dat de IND-medewerker beslist dat er meer onderzoek nodig is. In dat geval start de verlengde asielprocedure. Deze procedure duurt maximaal zes maanden en deze tijd verblijf je in een asielzoekerscentrum (VluchtelingenWerk Nederland, N.D.b; COA, N.D.) De procedure indien je via Schiphol aankomt, is anders. Asielzoekers melden zich niet bij een aanmeldcentrum; Schiphol kent zijn eigen opvanglocatie voor asielzoekers. Gedurende de procedure verblijven de asielzoekers in detentie (VluchtelingenWerk Nederland, 2007). Omdat mensen niet zolang in detentie mogen worden gehouden, duurt de rustperiode voor asielzoekers die via de luchthaven binnenkomen korter: twee in plaats van zes dagen (VluchtelingenWerk Nederland, 2011). Het kan zijn dat asielzoekers geen identiteitspapieren en/of

reisdocumenten bij zich dragen. In dit geval moet het vluchtverhaal van een 'positieve overtuigingskracht' uitgaan. Dit houdt in dat het verhaal van asielzoekers moet overeenkomen met wat er in Nederland bekend is over het land van herkomst (Bloemen en Mellink, 2008).

Human Rights Watch is bezorgd over de snelheid van de asielprocedure in Nederland omdat er weinig mogelijkheden zijn om fouten te herstellen. Maar bovenal omdat tijdens de 48 uur, 60% van de verzoeken wordt verwerkt of verworpen. Van deze 60% zijn vele mensen op de vlucht uit landen die verscheurd zijn door oorlog, etnische conflicten en ernstige schendingen van de mensenrechten. Maar ook vluchtelingen die met ernstige trauma's kampen. 48 uur is dan erg kort om aanvragers de kans te geven om de behoefte aan bescherming te laten zien of om zinvol advies te ontvangen van een advocaat (Human Rights Watch, 2003). Daarnaast gaat het niet alleen om trauma's die zijn opgelopen maar ook om bijvoorbeeld depressies (Bruin et al., 2006).

Ook het VN comité tegen foltering heeft zijn twijfels bij de snelle asielprocedure. Zo vinden zij dat asielzoekers te weinig tijd hebben om een advocaat te raadplegen. Daarbij moeten ze te vaak van advocaat wisselen. Als ze in beroep gaan, wordt hun zaak te snel opnieuw bekeken en krijgen ze te weinig kans om aanvullende feiten en documenten te vergaren. Ook zouden artsen meer bij de procedure moeten worden betrokken (NRC.nl, 2007).

Deze reacties zijn allemaal van voor 2010 toen er nog sprake was van de 48-uurs procedure. Over de procedure sinds juli 2010 is VluchtelingenWerk Nederland al meer te spreken. Maar nog steeds vragen zij zich af of de snelle algemene asielprocedure de zorgvuldigheid van de beslissing niet belemmert. Daarnaast is er een knelpunt bij het medische advies. Volgens VluchtelingenWerk Nederland is dit onderzoek zó beperkt dat de IND er niks mee kan (VluchtelingenWerk Nederland, 2011). VluchtelingenWerk Nederland en UNHCR zijn ook kritisch over de gesloten verlengde asielprocedure. Die moet volgens hen worden afgeschaft. Als asielzoekers via Schiphol Nederland binnenkomen en de IND heeft meer tijd nodig dan de acht dagen van de algemene asielprocedure komen asielzoekers in de gesloten verlengde asielprocedure. Hier moeten ze soms nog maanden in detentie wachten op hun proces (UNHCR, 2013). Amnesty International vindt dat de vernieuwde asielprocedure is verbeterd maar nog steeds niet optimaal is. De uitbreiding naar acht dagen is maar iets extra. In principe gaan alle asielzoekers door deze procedure; de verlengde asielprocedure is uitzondering in plaats van regel (Amnesty International, N.D.d).

5.2 Zwijgen

"Shama, een Afghaanse asielzoekster heeft de IND niet verteld dat ze is verkracht. Ze zei: 'Hoe kan ik die woorden zeggen? Jar vertelde de IND dat ze een kind had waarvan ze de vader niet kende. De ambtenaar begreep niet uit die opmerking dat ze door een groep soldaten was verkracht. Vesna viel tijdens het eerste verhoor van de IND flauw. De vrouwelijke tolk heeft toen geregeld dat ze hulp kreeg. De tolk besprak met Vesna dat ze waarschijnlijk iets vreselijks had meegemaakt waarover ze nauwelijks kon praten, maar dat ze toch moest proberen iets te vertellen omdat anders de asielaanvraag problematisch kon worden. Masooda heeft vage opmerkingen over haar verkrachting gemaakt, maar ook bij haar zijn de IND-medewerkers er nooit op ingegaan" (Tankink, 2009).

Zoals te lezen is, vertellen vrouwen lang niet alles wat hen is overkomen aan de IND. Dit zwijgen heeft verschillende functies (Frijns volgens Tankink, 2009). Meestal is er niet één functie aan te duiden, maar is het een resultaat van meerdere functies. De eerste functie is dat vrouwen bang zijn voor de negatieve sociale consequenties als er bekend wordt wat hen is overkomen (Bok; Basso; Frijns volgens Tankink, 2009). Vrouwen zwijgen omdat ze bang zijn voor reacties zoals belachelijk making, publieke afkeuring, afwijzing, stigmatisering, sociale uitsluiting, wraak en/of vijandigheid. Ten tweede kan iets geheimhouden ook worden gezien als een poging om zelf de regie houden wat aan persoonlijke informatie naar buiten komt. Dit straalt ook autonomie uit (Tankink, 2009).

Zwijgen is een poging om met traumatische ervaringen om te gaan. Zo wordt er geprobeerd om gevaarlijke omstandigheden te vermijden en gevaarlijke ‘kennis’ weg te houden van de omgeving (Lemerlson volgens Tankink 2009). Het kan een poging zijn om de traumatische ervaring zoals seksueel geweld, uit het geheugen te wissen. Maar het heeft ook negatieve gevolgen om geheimen te hebben. Het kan namelijk psychologische consequenties hebben; denk aan angststoornissen en depressies. Daarnaast kunnen er ook lichamelijke klachten zijn; zoals aids of andere seksueel overdraagbare ziekte en/of onvruchtbaarheid. Als vrouwen hier geen medische hulp voor ontvangen, kunnen de consequenties nog groter zijn.

Soms is het geen kwestie van niet willen maar een kwestie van niet het volledige verhaal kunnen vertellen tijdens de gehoren. De IND controleert of het verhaal geloofwaardig is. Dit doen zij door te kijken of de aanvrager zich op verschillende momenten hetzelfde herinnert. Door een traumatische ervaring, zoals seksueel geweld, komen inconsistenties vaker voor. Het geheugen is goed voor de centrale details van de gebeurtenis, maar het geheugen is niet goed voor de perifere details. Dit heet tunnelgeheugen. Daarnaast heb je ook hypermnesie. Dit duidt aan dat wanneer je vaker over een bepaalde gebeurtenis (moet) praten dit kan leiden tot traumatische geheugendetails. Daarnaast zijn er ook nog de concentratieproblemen, bijvoorbeeld als gevolg van een PTSS⁶ of een depressie (Bloemen en Zwaan, 2011).

5.3 Volgens asielzoekers

“Ik heb een kind waarvan ik de vader niet ken. Maar toen ik dat vertelde tijdens het gehoor vroeg de IND-medewerker niet door waardoor ik er vanuit ging dat het niet belangrijk was” (vrij geciteerd uit Bloemen en Zwaan, 2011).

Er wordt door vrouwelijke asielzoekers⁷, die te maken hebben gehad met seksueel geweld, het één en ander aangedragen over hoe de IND-medewerkers te werk gaan. Zo vinden zij dat door de IND niet wordt doorgevraagd. Vrouwen geven wel hints, zoals: ‘Ik heb in een kamp gezeten’ of ‘Ik heb een kind waarvan ik de vader niet ken.’ Wanneer de IND dan niet doorvraagt, houden vrouwen hun mond. Daarnaast hebben vrouwen bij voorbaat al het idee dat de IND-ambtenaar hen niet gelooft. De IND heeft als taak liegende asielzoekers eruit te halen. Het resultaat hiervan kan zijn dat asielzoekers zich opgejaagd voelen. Dit kan je zien als een ‘jacht op inconsistenties’. Daarbij komt ook dat vrouwen IND-medewerkers überhaupt niet geloven; zij komen uit een land waar overheidsfunctionarissen niet te vertrouwen zijn. Ook is niet voor alle asielzoeksters duidelijk dat IND-medewerkers geheimhoudingsplicht hebben. Het is daardoor extra moeilijk voor een asielzoekster om te praten over gevoelige onderwerpen waarvan je niet wilt dat het naar buiten komt (Tankink, 2009; Bloemen en Mellink, 2008). Hierop aansluitend, kaarten asielzoeksters aan dat er in de asielprocedure weinig tijd en ruimte is voor het ontstaan van een sfeer waarin schaamte en wantrouwen kunnen afnemen (Bloemen en Zwaan, 2011).

Naast dat asielzoeksters aanmerkingen hebben op de werkwijze van de IND, hebben ze ook punten voor wat betreft de asielprocedure zoals die is in Nederland. Zo verspeelt een vrouw recht op asiel in Nederland wanneer ze minstens zes maanden in een veilig land heeft gewoond. Ze had daar dan ook asiel kunnen aanvragen. Of ze moet in Nederland kenbaar maken waarom ze dit niet heeft kunnen doen. Zo was er een vrouw die zes maanden door Kenia heeft gezwoven (wat volgens Nederland een veilig land is). Hier was zij op zoek naar haar dochter. Na zes maanden heeft ze het opgegeven en is ze naar Nederland gekomen om hier asiel aan te vragen. Haar asiel is afgewezen omdat ze minstens zes maanden in een veilig land is geweest (Tankink, 2009). De IND vond dat zij in Kenia asiel had kunnen aanvragen. De zes maanden worden ook gebruikt om aan te geven hoe snel asielzoekers na hun traumatische ervaring naar Nederland moeten zijn gekomen. Als men eerst binnen het land

⁶ Posttraumatische stressstoornis

⁷ In het vervolg ‘asielzoekster’ genoemd

probeert te vluchten en pas na zes maanden in Nederland komt, ben je in principe te laat (Tankink, 2009; Human Rights Watch, 2003). Als vrouwen niet durven te vertellen wat hen precies is overkomen; ze zwijgen erover, zie hoofdstuk 5.2, kan het ook niet meer tijdens een tweede asielverzoek worden ingediend. Dit is jammer want veel vrouwen realiseren zich niet hoe belangrijk het is om tijdens de twee gehoren het hele verhaal te vertellen. Ze hebben niet door wat voor gevolgen dit kan hebben. Zij zijn bijvoorbeeld te druk met praktische zaken bezig, zoals waar ze vannacht moeten slapen, in plaats van dat ze zich voorbereiden op de gehoren (Human Rights Watch, 2003). Een tweede asielverzoek kan alleen worden ingediend als er nieuwe feiten zijn; psychische redenen waarom je het eerst niet hebt verteld, vallen daar niet onder. Nieuwe medische informatie soms wel (Bloemen volgens Jongendijk, 2005). Als asielzoekers op medische gronden een verblijfsvergunning willen krijgen, nadat zij uitgeprocedeerd zijn, moet dit via de gemeente. Dit kan qua kosten erg oplopen. Veel asielzoekers die naar Nederland zijn gekomen, bezitten dit niet. Daarnaast mogen asielzoekster aangeven of zij een vrouwelijke tolk of IND-ambtenaar willen, maar het is voor hen lastig om de consequenties van die keuze te overzien (Tankink, 2009). Als laatste worden de gezamenlijke dossiers aangegeven. Als je samen met je echtgenoot asiel aanvraagt, krijg je in principe een gezamenlijk dossier. Vrouwen kunnen dan tijdens de gehoren niet vertellen wat er met hen is gebeurd omdat hun man in sommige gevallen (nog) niet weet wat er met haar is gebeurd (Tankink, 2009). Dit geldt ook wanneer je samen met een familielid naar Nederland komt. Hierbij is het lastig dat mensen uit hetzelfde gezin, soms om andere redenen asiel aanvragen. Zoals Lily; zij is verkracht en omdat zij ritueel was besneden, lag alles bij haar 'van onderen aan flarden'. Als zij samen met haar zus in Nederland komt, kan Lily alleen maar huilen en doet haar zus het verhaal. Haar zus is gevlucht omdat zij lid was van de oppositiepartij in Ethiopië. Hun verzoek wordt afgewezen, terwijl niemand het persoonlijke verhaal van Lily weet (Sligter, 1997).

Als overige punten wordt nog aan gegeven dat sommige gegevens verloren gaan omdat de asielzoeker, de advocaat, de IND-medewerker of de tolk veronderstellen dat zij niet relevant zijn (Doornbos, 2006). Bovendien is het lastig om alle bewijsstukken te kunnen leveren, zoals reisdocumenten en identiteitspapieren (Human Rights Watch, 2003).

5.4 Volgens de IND

Asielzoeksters die te maken hebben gehad met seksueel geweld lopen tegen problemen aan als zij in Nederland asiel aanvragen. Dit geldt dit ook voor de IND. Een heel simpel punt waar gemakkelijk iets aan kan worden gedaan, is de aanwezigheid van kinderen bij gehoren. Bij aanwezigheid van kinderen kan het zijn dat een vrouw misschien niet alles durft te vertellen. Bovendien bevordert de aanwezigheid van kinderen ook niet de concentratie van de aanwezigen (Spijkerboer, 2002). Een ander punt waar gemakkelijk iets aan gedaan kan worden is dat IND-medewerkers zelf al interpreteren. Een Iranese, die vertelde medeoprichtster te zijn van een vrouwengroep, werd in het verslag neergezet als lid van 'een soort clubje' (Spijkerboer volgens Doornbos, 2006). Dit kan worden opgelost door bandopname van de gehoren te maken (Doornbos, 2006). Een lastiger punt is dat bij IND-medewerkers sprake is van wantrouwen. Dit is nodig om liegende asielzoekers op te sporen. Het heeft als gevolg dat het wantrouwen van twee kanten elkaar versterkt en niemand elkaar meer gelooft (Bloemen en Zwaan, 2011). Het is ook lastig om asielzoeksters te garanderen dat hun verhaal betrouwbaar is. Dit kan namelijk niet omdat sommige informatie wordt gecontroleerd door het bij familieleden na te vragen. Er zijn nu geen handvaten om hier mee om te gaan (Spijkerboer, 2002).

Daarnaast worden er punten genoemd waar IND-medewerkers tegenaan lopen indien zij het hele verhaal boven water willen krijgen. Zo mag je niet dingen suggereren want dit kan valse details oproepen. Je kan dus niet vragen: 'Heb je seksueel geweld ervaren?' De vrouwen dienen zelf met de informatie te komen. Daarnaast moet er worden nagedacht over welke vragen je stelt en op welke manier. Het komt voor dat de IND-ambtenaar bang is dat de vragen oncontroleerbare psychische problemen bij asielzoekers oproepen (Tankink, 2009). Er is niet duidelijk in hoeverre de IND-medewerker moet doorvragen naar ondervonden traumatiserende ervaringen. Dit kan immers

belastend zijn voor de asielzoeker. Het zou mooi zijn als daar een duidelijk beleid over is (Spijkerboer, 2002).

Op het gebied van seksueel geweld is het lastig voor IND-medewerkers dat je van buitenaf niet aan een vrouw ziet of zij te maken heeft gehad met seksueel geweld (Couldrey en Morris, 2007). Daarnaast laat seksueel geweld geen langer termijn sporen na omdat de huid in dat gebied snel geneest. Als er al littekens aanwezig zijn, zijn ze moeilijk te vinden. Deze zijn wel zichtbaar als penetratie veroorzaakt is door hevig inbrengen van harde voorwerpen. Het is lastig om deze littekens te onderscheiden van bijvoorbeeld een zware bevalling of van vrouwenbesnijdenis. Bij andere littekens, bijvoorbeeld van zelfverdediging, is het lastig om te bewijzen dat ze werkelijk door seksueel geweld zijn veroorzaakt (Bruin et al., 2006).

Ook bij tolken worden er knelpunten genoemd. Een tolk kan het interview beïnvloeden doordat die zelf getraumatiseerd of te betrokken is, of verwant is met de etnische, politieke of religieuze groep waaruit de dader(s) voortkomen (Tankink, 2009). Zoals al eerder is genoemd, is het voor asielzoekers lastig om betrokkenen te vertrouwen. Wie kan hen garanderen dat de tolk, die misschien wel uit hetzelfde land als de asielzoeker komt, te vertrouwen is? Misschien speelt de tolk informatie naar de overheid van het land waar de asielzoeker vandaan is gekomen. De vraag aan de vrouwen of zij een vrouwelijke IND-medewerker en/of tolk willen, wordt gesteld aan het begin van het nader gehoor. Als de vrouw dat inderdaad wil, moet er een nieuwe datum worden gezocht voor dit nader gehoor. Dat is inefficiënt. Het zou efficiënter zijn om na het eerste gehoor te vragen of er een voorkeur is voor een IND-medewerker en/of tolk van een bepaald geslacht (Spijkerboer, 2002). Het principe van tolken is al inefficiënt; de helft van de tijd wordt besteed aan vertaling. Er is voldoende tijd en rust nodig om signalen op te pikken van asielzoekers of zij traumatiserende ervaringen hebben ondervonden. Daarom zijn twee gehoren op één dag te veel, mede omdat de helft van de tijd wordt besteed aan vertalen. Wanneer er meer tijd is, is er ook meer ruimte om eventuele signalen van asielzoeksters te kunnen opmerken.

5.5 Conclusie

Het Nederlandse asielbeleid is sinds juli 2010 verbeterd. Asielaanvragen worden niet meer binnen 48 uur gedaan maar er zijn acht werkdagen voor beschikbaar. Daarnaast is er een rust- en voorbereidingsperiode waarin asielzoekers worden voorbereid op de asielprocedure. Hier is ook de mogelijkheid voor medisch advies. Dit is een verbetering maar nog steeds is er veel kritiek. De procedure zou nog steeds te kort zijn en het medische onderzoek te beperkt. De gehoren worden bemoeilijkt doordat vrouwen, die te maken hebben gehad met seksueel geweld, daarover zwijgen. Voor het zwijgen zijn verschillende redenen, waaronder dat ze bang zijn voor de consequenties. Ook is er sprake van een 'overlevingsmechanisme'. Op die manier zou de gebeurtenis uit het geheugen gewist kunnen zijn. Hoe de IND hier mee omgaat, is te lezen in het volgende hoofdstuk. Daarnaast geven betrokkenen bij asielaanvragen, van vrouwen die te maken hebben gehad met seksueel geweld, ook verschillende knelpunten aan. Zo geven de asielzoeksters het volgende aan: er wordt door de IND niet doorgevraagd; de IND wordt überhaupt niet meer vertrouwd omdat in hun land overheidsfunctionarissen ook niet te vertrouwen zijn; de geheimhoudingsplicht is niet duidelijk; er is weinig tijd en ruimte voor het ontstaan van een sfeer waarin schaamte en wantrouwen kunnen afnemen; het is niet toegestaan om zes maanden in een veilig land te zijn geweest; je moet binnen zes maanden na de traumatische ervaring in Nederland zijn aangekomen; de consequentie om niet alles te vertellen tijdens de gehoren is groot; om op medische gronden een verblijfsvergunning te krijgen als je bent uitgeprocedeerd, loopt qua kosten op; vrouwen zien niet de consequenties in wanneer ze geen voorkeur aangeven voor het geslacht van een tolk; het is niet algemeen bekend dat het ook mogelijk is om aparte dossiers aan te vragen als je met een familielid naar Nederland komt; sommige gegevens gaan verloren omdat de asielzoeker, de advocaat, de IND-medewerker of de tolk denken dat de informatie niet relevant is en het is lastig om al je bewijsstukken te leveren. Daarnaast geven IND-medewerkers de volgende knelpunten aan: kinderen zijn aanwezig bij gehoren; IND-

medewerkers interpreteren dingen anders dan de asielzoekster; IND-medewerkers vertrouwen de asielzoekers in eerste instantie niet; het is lastig om asielzoeksters te garanderen dat hun verhaal betrouwbaar is; de IND mag dingen niet suggereren; het is lastig voor IND-medewerkers om door te vragen zonder dat dit oncontroleerbare psychische problemen oproept; het is niet zichtbaar dat een vrouw te maken heeft gehad met seksueel geweld; de tolk kan zelf getraumatiseerd of overbetrokken zijn; de vraag of een asielzoekster een vrouwelijke tolk of IND-medewerker wil, wordt aan het begin van het nader gehoor gesteld, als zij dat wil, moet er een nieuwe datum worden vastgesteld en twee gehoren op één dag is te veel. In het volgende hoofdstuk wordt gekeken wat de hulpmiddelen zijn voor een zo goed mogelijke asielprocedure.

6. Hulpmiddelen

Zoals in het vorige hoofdstuk staat, zijn er een aantal knelpunten in de huidige asielprocedure in Nederland. Om hier mee om te gaan heeft de IND meerdere hulpmiddelen om de gehoren zo goed mogelijk te laten verlopen. Zo zijn er gehoortechnieken om bijvoorbeeld informatie boven water te krijgen die asielzoekers niet meer weten. Daarnaast zijn er ook werkinstructies voor de IND waarin staat hoe zij in bepaalde situaties moeten handelen, bijvoorbeeld als de asielzoekers op het moment niet gehoord kunnen worden. Deze hulpmiddelen worden in dit hoofdstuk beschreven net als de rol van de tolk tijdens de gehoren. Als laatste wordt gekeken naar het Istanbul Protocol waarin richtlijnen staan hoe om te gaan met getraumatiseerde asielzoekers.

6.1 Gehoortechnieken

Er hangt veel af van de gehoren met een IND-medewerker. IND-medewerkers hebben op dat moment veel macht. Bovendien zijn de gehoren voor IND-medewerkers dagelijkse routine wat niet geldt voor asielzoekers. Door asielzoekers te koppelen aan een advocaat is er meer sprake van balans. Een advocaat kan namelijk de asielzoeker informeren over het verloop van een gehoor. Asielzoekers moeten hun verhaal vertellen om in aanmerking te komen voor een verblijfsvergunning. Zij kunnen dit verhaal vervormen om zo meer kans te maken op een verblijfsvergunning. IND-medewerkers zijn hierdoor naast psychologen, om vertrouwen op te wekken, ook rechercheurs. Zij hebben als lastige taak om waarheid van bedrog te onderscheiden (Doornbos, 2006).

Een ander lastig punt voor IND-medewerkers is gegevens boven water halen die asielzoekers niet meer weten. Hier wordt gebruik gemaakt van aanwijzingen en/of zoektermen. Wanneer asielzoekers bijvoorbeeld een datum niet meer weten, kunnen zij het misschien wel linken aan een andere belangrijke gebeurtenis uit het leven. Zo kunnen zij de datum misschien koppelen aan het regenseizoen of een geboorte van een kind. Daarnaast is er in de beleidsinstructies aandacht voor het feit dat asielzoekers vergissingen kunnen maken. Toch kan de conclusie wel zijn dat het verhaal als onwaarachtigheid wordt aangemerkt.

Voor de gehoren van een vrouwelijke asielzoekers gelden een paar specifieke beleidsregels. Zo dienen zij er op gewezen te worden dat het mogelijk is gehoord te worden door een vrouwelijke IND-medewerker en/of een vrouwelijke tolk. Zoals al eerder is gezegd, is het feit vrouw te zijn geen reden om een asielvergunning te krijgen. Wel moeten IND-medewerkers weten dat activiteiten die in Nederland normaal zijn, zoals koken, in andere landen als politieke activiteit kunnen worden gezien, zoals koken voor verzetsstrijders (Doornbos, 2006). Er gelden voor gehoren met getraumatiseerde asielzoekers bepaalde specifieke beleidsregels, zie verder hoofdstuk 6.2.

Tijdens een gehoor zijn er meestal drie personen aanwezig: de asielzoeker, de IND-medewerker en een tolk. De tolk is aanwezig omdat de voertaal van asielzaken Nederlands is. De tolk functioneert als intermediair: door de tolk is er communicatie mogelijk tussen de andere twee personen. De tolk heeft verder geen enkel juridische rol maar is wel aanwezig en kan door zijn taak invloed uitoefenen. Doordat de tolk aanwezig is, en je dus van een diade gesprek (met twee personen) naar een triade gesprek (met drie personen) gaat, verandert het karakter van de interactie. Er kan coalitievorming

plaatsvinden waardoor één persoon wordt buitengesloten. Persoon drie kan de andere twee samen brengen of juist zorgen voor uiteendrijving (Simmel volgens Doornbos, 2006). De tolk en IND-medewerker zijn vaak op elkaar ingespeeld en kunnen zo een coalitie vormen en de asielzoeker buiten sluiten. De tolk en de asielaanvrager kunnen ook een coalitie zijn als zij bijvoorbeeld gemeenschappelijke kenmerken (taal of afkomst) hebben. Een oplossing tegen coalitievorming zou de aanwezigheid van een vierde persoon kunnen zijn, zoals bijvoorbeeld een medewerker van VluchtelingenWerk. Het komt voor dat de tolk niet fysiek aanwezig is, maar vertaalt door middel van een telefonische tolkdienst. In de vertaling kunnen non-verbale aspecten dan niet meegenomen worden (Vrij en Winkel volgens Doornbos, 2006). Asielzoekers mogen wel aangeven of zij liever een tolk willen die fysiek aanwezig is.

Daarnaast wordt er van de mensen die met asielzoekers samenwerken verwacht dat zij kunnen samenwerken met mensen uit andere culturen. Dit vergt interculturele competenties, waarin je verschillen maar ook overeenkomsten tussen de twee culturen kan waarnemen en hier mee om kunt gaan (Doornbos, 2006).

6.2 IND-werkinstructie

In de IND-werkinstructies 2008/6 en 2010/13 wordt beschreven hoe IND-medewerkers om kunnen gaan met asielzoekers die kampen met psychische problemen. IND-werkinstructie 2008/6 is een richtlijn voor hoor- en beslisambtenaren van de IND voor de wijze waarop zij binnen de asielprocedure moeten omgaan met asielzoekers met psychische problemen. De werkinstructie geeft daarnaast ook handvatten voor advocaten die asielzoekers met psychische problemen bijstaan. Het grote belang van de werkinstructie is de erkenning van psychische problemen in de asielprocedure. Deze problemen kunnen van invloed zijn op het verloop van de asielprocedure (Mourik et al., 2011). IND-werkinstructie 2010/13 is gemaakt naar aanleiding van de vernieuwde en verbeterde asielprocedure die sinds juli 2010 in werking is getreden. Deze bouwt voort op werkinstructie 2008/6. Werkinstructie 2010/13 is erop gericht asielzoekers te helpen om hun verhaal zo goed mogelijk te vertellen. Dit heeft als doel dat de aanvraag niet onnodig lang hoeft te duren. Belangrijk is dat hier wel vanuit wordt gegaan dat asielzoekers gehoord kunnen worden. Kortom, er worden handvaten aangereikt om een zo zorgvuldig mogelijk gehoor af te nemen. Er wordt een medisch advies aangeboden aan alle asielzoekers voor de feitelijke aanvang van hun asielprocedure en de gehoren door de IND. Dit heeft als doel dat er eventuele functionele beperkingen bij asielzoekers vast worden gesteld waardoor zij hun verhaal misschien niet goed kunnen overbrengen tijdens de gehoren. Daarnaast heeft het medische rapport ook als functie om de IND te adviseren over eventuele beperkingen tijdens gehoren en bij het beslissen voordat de asielprocedure verder gaat (Hoofddirecteur Asiel, 2010).

Het kan zijn dat de asielzoeker niet meteen gehoord kan worden. Er wordt dan een gehoor op een later moment gepland of de asielzoeker gaat naar de verlengende asielprocedure. Handvaten die worden aangereikt in beide werkinstructies voor het nadergehoor kunnen bijvoorbeeld zijn:

- opschuiven van de termijn waarbinnen het gehoor kan worden gehouden;
- aanwezigheid vertrouwenspersoon of familie (of juist geen familie);
- aanwezigheid van de gemachtigde;
- opknippen gehoor in korte delen;
- verdelen van het gehoor over meerdere dagen;
- houden van het gehoor op een niet IND-locatie;
- rekening houden met planning van het gehoor in verband met mogelijke medicijnen (bijv. slaapmiddelen).

Andere mogelijkheden zouden kunnen zijn:

- regelmatig terugkoppeling van eerder verklaringen;
- mate van doorvragen op specifieke onderwerpen van het relaas;

- rekening houden met verminderd vermogen om coherent en consistent te verklaren (door bijvoorbeeld op een rustige manier door te vragen als iets niet duidelijk wordt verwoord door de asielzoeker);
- rekening houden met verminderd geheugen (zaken herhalen, checkvragen stellen, geruststellen als de asielzoeker zich niet alle details herinnert);
- in overleg met gemachtigde en asielzoeker afwijken van gemaakte afspraken. Bijvoorbeeld omdat een asielzoeker uitgebreid aan het verklaren is over traumagerelateerde onderwerpen, terwijl eerder afgesproken was om het gehoor in tijd te beperken (Hoofddirecteur Asiel, 2010).

Het doel van deze twee werkinstructies was aandacht krijgen voor de psychische problematiek in de asielprocedure. Tijdens evaluaties kwam naar voren dat het doel is bereikt; er is erkend dat deze problematiek van invloed kan zijn op de asielprocedure. Maar van de extra handvaten die worden geboden, is niet veel terug te zien. Daar komt bij dat de overheid er vanuit gaat dat er nooit met zekerheid te spreken valt over het verband tussen de lichamelijke en/of psychische toestand van de asielzoeker en de grondslag daarvan. Bovendien wordt er genoemd dat het niet duidelijk is wie de verantwoordelijkheid neemt. Ligt die bij de IND, de advocaat of bij de asielzoeker zelf? Hierdoor kan het soms heel lang duren voordat een nader gehoor wordt gepland, omdat niemand het initiatief hiertoe neemt. Een voorbeeld hiervan is de situatie waarbij het nader gehoor wegens psychische klachten moet worden afgebroken. De IND wacht vervolgens op een bericht van de advocaat over een zodanig afname van de problematiek dat een gehoor haalbaar zou zijn. Terwijl de advocaat wacht op een vraag van de IND alvorens actie te ondernemen. Dit maakt dat er onnodig lang wordt gewacht. Sinds juli 2010 krijgen asielzoekers de mogelijkheid om zich medisch te laten onderzoeken. Dit gebeurt voordat asielzoekers spreken over emotionele herinneringen. Deze herinneringen kunnen juist de psychische problematiek aan het licht brengen, die tot dusver werden weggedrukt. Ze zijn dus niet opgenomen in het medische dossier. Er zijn dan wel mogelijkheden voor een nieuw onderzoek (Bloemen en Zwaan, 2011).

6.3 Tolken

Iedereen mag tolken. Als je tolkt bij een gehoor hoef je niet eerst een eed af te leggen. De IND is verantwoordelijk voor de aanwezigheid van een tolk bij de gehoren. De tolk spreekt een taal waarin de asielzoeker zich redelijkerwijs verstaanbaar kan maken. Dit hoeft niet altijd de eerste taal te zijn maar kan ook een taal zijn die de asielzoeker bijvoorbeeld op school heeft geleerd. In welke talen asielzoekers zich redelijkerwijze verstaanbaar kunnen maken, geven zij aan wanneer zij zich melden bij een aanmeldcentrum. Bij aanvang van alle gehoren wordt er steeds eerst gevraagd of de asielzoeker de tolk goed kan verstaan. Als hier 'ja' op wordt geantwoord, mag er later (bijvoorbeeld tijdens hoger beroep) niet meer worden aangekaart dat de gehoren niet goed verliepen als gevolg van een taalbarrière. Een tolk kan bij de IND aangeven dat de asielzoeker de taal toch onvoldoende beheerst. (Doornbos, 2006).

Een tolk, die bij gehoren aanwezig is, heeft geheimhoudingsplicht. Daarnaast moet de tolk integer en onbesproken gedrag laten zien en altijd een professionele werkhouding tonen. Dit betekent dat hij zijn werk objectief en zorgvuldig verricht en dat hij een professionele houding laat zien tegenover de andere aanwezigen. Zoals eerder is gezegd, functioneert de tolk als intermediair waarbij hij alleen vertaalt wat er wordt gezegd. Dit houdt in dat hij álles moet vertalen wat er wordt gezegd. Daarnaast mag hij niet in discussie gaan over de inhoud van het gesprek (Doornbos, 2006).

6.4 Istanbul Protocol

In 1999 is het Istanbul Protocol geïntroduceerd: *manual on the effective investigation and documentation of torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment* (handboek over effectief onderzoek en documentatie van marteling en andere wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of straf) (Bruin et al., 2006). Het is gemaakt door internationale NGO's, zoals artsen en mensenrechtenorganisaties en wordt door de Verenigde Naties aanbevolen als

richtlijn. Het bevat uitgebreide richtlijnen om om te gaan met de gevolgen van mishandeling ten behoeve van juridische procedures, zoals de asielaanvraag. De ACVZ⁸ heeft ook geadviseerd om het Istanbul Protocol in de Nederlandse asielprocedure te betrekken. Wat nu gebeurt, is dat het medische dossier vaak terzijde wordt gelegd omdat het enkel uitgaat van de geloofwaardigheid van asielzoekers. Maar volgens het Protocol moet een arts juist onderzoeken en een oordeel geven over de mate van consistentie tussen medische bevindingen en het relaas over marteling/mishandeling (Amnesty International, N.D.c). Om het Istanbul Protocol meer onder de aandacht te brengen, hebben Amnesty International, VluchtelingenWerk Nederland en Pharos gezamenlijk een boek geschreven: *Care full* (Bruin et al., 2006). Dit hebben zij gedaan omdat zij van mening zijn dat er in Nederland nog te weinig rekening wordt gehouden met asielzoekers die te maken hebben gehad met wrede, onmenselijke of vernederende behandeling, zoals seksueel geweld. De Verenigde Naties kan het Istanbul Protocol niet aan landen opleggen omdat landen in principe vrij zijn om hun asielprocedure te regelen. Dit neemt niet weg dat punten uit het Protocol handig zijn om over te nemen zodat asiel aanvragen zo goed mogelijk kunnen worden behandeld. Er wordt bijvoorbeeld aangeraden om vrouwen niet te dwingen om te praten over wat ze hebben meegemaakt, wanneer ze daar nog niet aan toe zijn. Daarom kan niet verwacht worden dat ze in één keer het hele verhaal vertellen. Daarnaast moet er niet zo zwaar aan worden getild als ze bepaalde feiten niet weten, zoals data of gegevens van de dader (Bruin et al., 2006).

6.5 Conclusie

Er zijn diverse manieren om de asielprocedure zo goed mogelijk te laten verlopen. Zo gebruikt de IND verschillende gehoortechnieken om bijvoorbeeld informatie boven water te krijgen wanneer asielzoekers deze niet meer weten. Doordat de meeste gehoren met drie personen plaatsvinden (IND-medewerker, asielzoeker en tolk) kan er coalitievorming plaatsvinden. Een oplossing hiervoor is een vierde persoon erbij betrekken. Voor IND-medewerkers zijn er diverse werkinstructies waarin staat hoe zij om kunnen gaan met getraumatiseerde asielzoekers. De hulpmiddelen die in deze werkinstructies staan, worden niet altijd gebruikt. Het doel van de werkinstructies; aandacht krijgen voor getraumatiseerde asielzoekers, is wel behaald. Naast regels voor IND-medewerker zijn er ook regels voor tolken, ondanks dat zij geen eed hoeven af te leggen. Zo moeten tolken alles vertalen wat er wordt gezegd en moeten zij een professionele werkhouding tonen. Als laatste bestaat er ook het Istanbul Protocol. Deze biedt richtlijnen om om te gaan met mishandeling. Nu wordt dit Protocol nog niet in het Nederlandse asielproces betrokken maar op sommige punten kan dit het Nederlandse beleid wel verbeteren.

7. Hoe kan het nog beter?

Timmermans: “Dit onderwerp verdient aandacht (...) Vrouwen en kinderen zijn vaak slachtoffer van gewapend conflict. Daarom willen we onze inzet op dit terrein intensiveren” (Rijksoverheid, 2014).

In de asielprocedure voor vrouwen die te maken hebben gehad met seksueel geweld zijn knelpunten. Dit is duidelijk geworden in de vorige hoofdstukken. Minister Timmermans van Buitenlandse zaken zegt dat er wat aan gedaan moet worden. Hij heeft in juni 2014 de *Global Summit to End Sexual Violence in Conflict* bijgewoond. De conclusie is geweest dat hij zich extra gaat inspannen om seksueel geweld te bestrijden, met name in conflictgebieden (Rijksoverheid, 2014). Preventie in land van oorsprong is beter dan vrouwen in Nederland asiel verlenen. In de vorige hoofdstukken werd duidelijk wat de problemen zijn waar asielzoekers en IND-medewerkers tegenaan lopen tijdens een asielaanvraag van een vrouw die te maken heeft gehad met seksueel geweld. In dit hoofdstuk wordt bekeken hoe er met deze obstakels kan worden omgegaan. Eerst wordt dit gedaan door kritisch te kijken naar ambtsberichten en de snelheid van de asielprocedure. Daarna worden diverse adviezen

⁸ Adviescommissie Vreemdelingenzaken

aangedragen voor een betere asielprocedure voor vrouwen die te maken hebben gehad met seksueel geweld.

7.1 Betrouwbaarheid ambtsberichten

“In het zevenjaar oude ambtsbericht over Afghanistan staat dat alle (onder) officieren van de Khad en de Wad zich schuldig hebben gemaakt aan schendingen van mensenrechten. Volgens het Vluchtelingenverdrag worden verdachten van misdaden tegen de menselijkheid uitgesloten van een asiolvergunning”. Dit ambtsbericht laat geen ruimte voor uitzonderingen waardoor vele asielprocedures stuk zijn gelopen. De vraag is hoe betrouwbaar dit ambtsbericht is en wie heeft de informatie hiervoor gegeven (Trouw, 2007)?

In het bovengenoemde artikel uit dagblad Trouw wordt aangegeven dat ambtsberichten voor asielzoekers van doorslaggevend belang zijn. De IND beoordeelt hun asielaanvragen op grond van deze ambtsberichten en daarom kan hun asielverzoek worden afgewezen. Reden kan zijn dat er in zo'n ambtsbericht iets vermeld staat waarvan voor de buitenwereld onbekend is wie dat beweert. Er wordt in ambtsberichten namelijk vaak gebruik gemaakt van vertrouwelijke bronnen. De IND mag bij de beoordeling van asielverzoeken ook andere bronnen raadplegen, zoals van Amnesty International. Dit gebeurt nauwelijks omdat het Ministerie van buitenlandse zaken die gegevens al geraadpleegd zou hebben voor het ambtsbericht, aldus Justitie. Een ander probleem is de actualiteit. Buitenlandse zaken maakt pas een nieuw ambtsbericht als Justitie daarom vraagt. Het kan vervolgens weer maanden duren voordat een nieuw ambtsbericht gerealiseerd is (Trouw, 2007).

De rechtbank ziet ambtsberichten als deskundigenberichten; zij nemen het als juist aan. VluchtelingenWerk Nederland vindt dat er te veel nadruk ligt op ambtsberichten en te weinig op andere bronnen, zoals rapporten van mensenrechtenorganisaties en de Verenigde Naties. Dit zegt ook het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. De afgelopen jaren is de kwaliteit verbeterd doordat het ambtsbericht en de bijbehorende onderzoeksvragen openbaar zijn gemaakt. VluchtelingenWerk vindt dat de kwaliteit nog verder omhoog kan door bijvoorbeeld duidelijk te maken of er vertrouwelijke bronnen of tegenstrijdige informatie is gebruikt (Vluchtelingenwerk Nederland, N.D.c; Amnesty International, N.D.b).

Naast algemene ambtsberichten zijn er ook individuele ambtsberichten. Het kan namelijk zo zijn dat asielzoekers bepaalde dingen zeggen tijdens de gehoren. In zo'n individueel ambtsbericht wordt gekeken of dit ook daadwerkelijk klopt. Individuele ambtsberichten helpen asielzoekers met bewijsstukken leveren om hun verhaal te kunnen onderbouwen. Er wordt hier een beroep gedaan op het ministerie van buitenlandse zaken. Dat vraagt de Nederlandse vertegenwoordiging (ambassade of consulaat) in het desbetreffende land. Zij kunnen op hun beurt hulp inschakelen van vertrouwenspersonen. Deze vertrouwenspersonen kunnen zaken uitzoeken en komen zonder hun naam in het uiteindelijke verslag. Een IND-medewerker controleert het ambtsbericht wat betreft de inhoud en de correctie van de doorlopen procedure. In de check kan het ambtsbericht (gedeeltelijk) worden afgekeurd. Dit betekent niet dat het onderzoek opnieuw wordt gedaan. Soms wordt het ambtsbericht zelfs in zijn geheel gebruikt bij een beslissing over een asielzoeker. In de meeste gevallen wordt het asielverhaal van de asielzoeker ontkracht met behulp van het ambtsbericht. In slechts 16% volgt inwilliging van het asielverzoek. Asielzoekers of hun advocaten hebben geen inspraak in de totstandkoming van het individuele ambtsbericht. Wanneer het voltooid is, mogen zij correcties aandragen om aan te tonen dat zaken erin niet kloppen. Dat is lastig omdat zij het ambtsbericht pas laat in de procedure krijgen. Dan moeten de onderliggende stukken nog opgevraagd worden. Zo blijft er te weinig tijd over. Daarnaast is het lastig om een ambtsbericht te weerleggen. Dit komt omdat het ambtsbericht als feit wordt gepresenteerd en de onderbouwing niet is toegevoegd (De Nationale ombudsman, 2007).

Advies om zo correct mogelijk om te gaan met ambtsberichten:

- Bij individuele ambtsberichten zouden asielzoekers meer betrokken kunnen worden. Zij kunnen zelf de vragen aangeven plus daarbij welke personen de informatie kunnen aandragen. Daarnaast zou het ook bevorderend zijn om de onderbouwing van de stukken mee te leveren, eventueel zonder namen. Zo snappen asielzoeker en advocaat waarop het besluit is genomen. Als laatste moet de asielzoeker genoeg tijd krijgen om een antwoord voor te bereiden op het ambtsbericht.
- Er moeten kritische vragen worden gesteld over de totstandkoming. Deze vragen mogen niet worden gesteld door iemand van de betrokken bestuursorganen.
- Het is tegenstrijdig dat er wordt gezegd dat alles betrouwbaar is wat de asielzoeker zegt maar vervolgens worden tijdens het onderzoek van het individuele ambtsbericht wel foto's van de asielzoeker getoond aan bijvoorbeeld buurtbewoners. Hier zou eerst toestemming voor gevraagd moeten worden.
- Gebruik een ambtsbericht niet als dit (gedeeltelijk) is afgekeurd (o.a. gebaseerd op De Nationale ombudsman, 2007).

7.2 Snelle asielprocedure

Human Rights Watch doet een aanbeveling met betrekking tot de snelle asielprocedure in Nederland:

- In het huidige beleid moet komen te staan dat er meer landen de titel 'onveilig' krijgen.
- Zorg ervoor dat alle personen, die lijden aan ernstige lichamelijke of psychische problemen de mogelijkheid krijgen om in de verlengde asielprocedure terecht te komen. Hier vallen asielzoekers met trauma's door marteling of seksueel geweld ook onder.
- Zoek manieren waarop asielzoekers een makkelijkere toegang hebben tot advocaten.
- IND-medewerkers moeten er rekening mee houden dat asielzoekers beperkt zijn in het aanleveren van bewijsstukken en andere relevante informatie.
- Zorg ervoor dat alle asielzoekers genoeg gelegenheid hebben om hun aanspraak op asiel te presenteren en dat dit eerlijk beoordeeld wordt (Human Rights Watch, 2003).

Het is lastig om de juiste balans te vinden in de lengte van de asielprocedure. Human Rights Watch zegt namelijk dat de procedure te snel is maar een lange asielprocedure is ook niet goed. Uit onderzoek is namelijk gebleken dat de gezondheid van asielzoekers verslechtert bij een lange wachtperiode (Loben volgens Bruin et al., 2006). Dit geldt ook wanneer asielzoekers in detentie komen (Koopowitz and Steel volgens Bruin et al., 2006). Er wordt geadviseerd om getraumatiseerde asielzoekers de rust en tijd te geven tot ze zich voldoende op hun gemak voelen om de gehoren aan te kunnen (ACVZ volgens Bruin et al., 2006). Er wordt hier niet aangegeven hoelang dat moet zijn. De eerdere 48 uur is wel te kort.

Nederland is het enige land waar je in eerste instantie in de snelle asielprocedure terecht komt, tenzij blijkt dat er langere tijd nodig is. Denemarken maakt gebruik van een lijst met landen die als veilig worden erkend. Wanneer asielzoekers uit één van deze landen komen, wordt de asielaanvraag in een paar dagen behandeld. Mochten de asielzoekers uit een onveilig land komen dan komen zij automatisch in de normale asielprocedure. Dit klinkt als een eerlijk systeem, maar in Denemarken is er weinig ruimte voor de medische aspecten. Kwetsbare asielzoekers, waaronder vrouwen die seksueel geweld hebben meegemaakt, kunnen dus ook gewoon in de snelle asielprocedure worden beoordeeld. Frankrijk heeft ook een lijst met veilige landen opgesteld. De Franse lijst telt vijftien veilige landen. Wanneer je asiel aanvraagt in Engeland verblijf je deze periode in detentie. In Duitsland worden asielzoekers meteen ondervraagd op het vliegveld. Daarna kunnen ze contact opnemen met een advocaat. In Zweden en Italië is de eerste 'screening' periode voor ongegronde gevallen zonder advocaat. Frankrijk en Griekenland maken tenslotte gebruik van de snelle asielprocedure (Bruin et al., 2006). Deze voorbeelden van andere landen tonen dat het in elk land lastig is om een juiste asielprocedure te maken waarin elke asielzoeker op een eerlijke manier wordt behandeld.

Een andere manier om met de lange asielprocedure om te gaan, is om asielzoekers ergens anders te laten wonen. Door asielzoekers bij familie of vrienden te laten wonen en hen te laten werken of studeren, wordt de psychische problematiek verminderd. Deze initiatieven zijn namelijk gezondheidsbevorderende maatregelen en voorkomen onnodige medicalisering en psychiatrisering (Bloemen en Hovens volgens Rohlof en Bloemen, 1998). Amnesty International zou de asielprocedure nog langer willen laten duren dan acht dagen. Nu is de verlengde asielprocedure uitzondering in plaats van regel (Amnesty International, N.D.d).

7.3 Vertrouwen winnen

Om het vertrouwen van getraumatiseerde asielzoekers te winnen, kan het helpen om te werken met mensen uit hetzelfde land van oorsprong. Doornbos (2011) gebruikt deze methode in eigen onderzoek. Zij werkt samen met een co-onderzoeker die dezelfde achtergrond heeft als de doelgroep van het onderzoek. Op die manier worden taal- en cultuurverschillen verminderd. Mensen voelen zich eerder vertrouwd met iemand die dezelfde achtergrond heeft. Dit maakt het gemakkelijker om te praten over emotionele momenten. Bij deze oplossing moet wel rekening worden gehouden met eventuele stam- of etnische conflicten in het land van herkomst. Doornbos verwijst naar Robinson en Segrott (volgens Doornbos, 2011). Zij gebruiken diverse manieren om een neutrale omgeving te creëren tijdens interviews. Een kleine, klamme, afgesloten kamer kan extra spanningen of herbelevingen oproepen (Herlihy volgens Doornbos, 2006). Een tafel met aan weerszijden een stoel en daarboven een TL-lamp straalt iets anders uit dan een kleurrijk geschilderde kamer met banken of in ieder geval gekleurde stoelen, plantjes en een schilderij. Daarnaast straalt de kleding die de ondervrager ook iets uit. In Oost-Europa wordt een pak of donkere kleren bijvoorbeeld geassocieerd met de geheime politie. In andere landen straalt een pak juist iets serieus uit; alsof het gesprek er werkelijk toe doet.

Het zou bevorderend zijn om tijdens de gehoren met de IND een ontspannen omgeving te creëren. Daarnaast is een niet Westerse culturele scholing voor IND-medewerkers een optie (Clara Wichmann instituut, 1990). Amnesty International, Pharos en VluchtelingenWerk Nederland raden ook trainingen aan om op professionele wijze om te kunnen gaan met getraumatiseerde asielzoekers (Bruin et al., 2006).

7.4 Overige punten

In hoofdstuk 6 zijn knelpunten genoemd waar betrokkenen tegenaan lopen in de asielprocedure. Deze betrokkenen zijn zowel vrouwen die te maken hebben gehad met seksueel geweld voordat ze naar Nederland kwamen als IND-medewerkers die de gehoren afnemen bij deze vrouwen. De oplossingen voor deze knelpunten zijn onder te verdelen in meerdere categorieën: IND-medewerkers, gehoren, VluchtelingenWerk Nederland, advocaten en regels. Een beknopt overzicht van knelpunten en oplossingen is te vinden in bijlage 2. Hieronder staat het uitgebreid, gesorteerd op categorie.

7.4.1 IND-medewerkers

Omdat IND-medewerkers veel informatie te verwerken krijgen, is het belangrijk dat zij daar goed in worden begeleid. Ik kan niet uit een literatuurbron achterhalen wat voor diploma IND-medewerkers moeten bezitten. Tijdens een gesprek met een voormalige IND-gehoormedewerker, op de opendag van asielzoekerscentra op 13 juni 2015, heb ik gesproken met een medewerker die het mij als volgt heeft uitgelegd. Medewerkers dienen een relevante HBO-opleiding (bijvoorbeeld juridische dienstverlening) gevolgd te hebben en krijgen daarna nog een tweejarige, interne opleiding bij de IND. Volgens deze medewerker zijn IND-medewerkers hiermee voldoende opgeleid om gehoren goed af te kunnen nemen. Omdat er wel knelpunten worden genoemd waar asielzoekers tegenaan lopen tijdens gehoren, zou het vanuit mijn perspectief goed zijn om IND-medewerkers (nog meer) te trainen. Zodat zij goed kunnen inspelen op alle diverse asiel aanvragen in Nederland. Deze training kan verplicht worden gesteld voor IND-medewerkers en wordt elk jaar herhaald. Bij deze herhaling wordt er ingespeeld op nieuwe actualiteiten. Tijdens de training komen naast de nieuwe

actualiteiten de volgende onderwerpen aan bod:

- in hoeverre kan een IND-medewerker doorvragen over gevoelige onderwerpen zonder dat dit negatieve gevolgen heeft voor de asielzoekster?
 - in hoeverre wordt er objectief genoteerd zonder hieraan een interpretatie te geven?
 - Hoe kun je een vertrouwensband opbouwen met asielzoekers zonder hen op hun woord te geloven?
- Naast de trainingen worden hier ook documenten van gemaakt die als leidraad kunnen dienen voor IND-medewerkers tijdens de gehoren.

7.4.2 Gehoren

Op dit moment hebben IND-medewerkers twee gehoren op één dag: één 's ochtends en de ander 's middags. Dit zou beter naar één gehoor per dag kunnen worden teruggebracht. Hierdoor is er meer tijd om de asielzoekster op haar gemak te stellen. Daarnaast is het nu zo dat sommige informatie van een asielzoekster wordt gecontroleerd bij familieleden. Als het gaat om data van vertrek of andere feiten is dat geen probleem. Wanneer het gaat om persoonlijke informatie, bijvoorbeeld over seksueel geweld, zou dit niet op tafel moeten komen. Daarom zou het goed zijn wanneer het gehoor in twee documenten verschijnt: één met de algemene gegevens en één met het persoonlijk verhaal. Het eerste document kan dan wel worden gebruikt bij andere gehoren om de gegevens te controleren, de tweede niet. Op die manier kan geheimhouding gegarandeerd worden. Dat er een geheimhouding is, moet bij elk gehoor weer benadrukt worden. Net als de mogelijkheid en consequenties om geen vrouwelijke IND-medewerker en/of tolk te willen.

Tijdens de gehoren moet alles worden genoteerd zodat er geen informatie verloren gaat. Zo voorkom je dat dingen in eerste instantie niet worden genoteerd omdat wordt gedacht dat het niet relevant is. Een andere oplossing zou zijn om de gehoren op te nemen. Dit heeft ook als voordeel dat er na kan worden gegaan hoe asielzoekers iets gezegd hebben, omdat IND-medewerkers dingen anders kunnen interpreteren. Verder mogen er geen kinderen aanwezig zijn tijdens de gehoren.

7.4.3 VluchtelingenWerk Nederland

Naast IND-medewerkers zijn er ook voor het personeel van VluchtelingenWerk Nederland aandachtspunten. Zij vertellen nieuwe asielzoeksters hoe de asielprocedure in zijn werk gaat. Daarbij is het belangrijk dat zij de volgende punten duidelijk maken aan nieuwe asielzoekers:

- Hoe zijn de praktische zaken geregeld. Denk hierbij aan slaapplekken, eten, wassen et cetera. Wanneer dit namelijk duidelijk is voor de asielzoekster kan zij zich daarna focussen op de voorbereiding van de gehoren.
- Er is geheimhoudingsplicht voor degenen die aanwezig zijn bij de gehoren. Dit is vaak nog wel een lastig punt omdat dit niet 100% zeker kan worden gegarandeerd, zie verder de informatie bij gehoren.
- Er bestaat voor vrouwen de mogelijkheid om gehoord te worden door een IND-medewerker en een vrouwelijke tolk. De consequenties om hier niet voor te kiezen, moeten ook duidelijk worden gemaakt.
- Het is mogelijk is om aparte dossiers te krijgen in plaats van één dossier voor zowel echtgenote en/of andere familieleden.

7.4.4 Advocaten en tolken

Advocaten helpen asielzoekers bij de voorbereiding van de gehoren. Hierbij is het belangrijk dat de advocaat duidelijk voor ogen heeft wat wel en wat niet relevante informatie is. De advocaat moet hierin de asielzoekers begeleiden. Omdat IND-medewerkers dingen niet mogen suggereren is het belangrijk dat de asielzoekers goed weten wat ze wel moeten vertellen tijdens de gehoren.

Een tolk kan overbetrokken zijn of mogelijk zelf ook getraumatiseerd zijn. Daarom zou het goed zijn om niet iedereen te laten tolken, maar eisen stellen aan de tolken bij de gehoren. Eén van de eisen zou dan zijn dat ze emotioneel stabiel zijn en niet (persoonlijk) betrokken kunnen zijn bij de asielzoekers. Dit laatste zorgt ervoor dat de kans kleiner is dat de asielzoeker de tolk als spion van de

overheid ziet. Deze tolken krijgen trainingen over hun professionele houding tijdens gehoren en ook een stuk voorbereiding over wat hen te wachten staat.

7.4.5 Regels

Zes maanden wordt gebruikt om de periode aan te duiden waarbinnen asielzoeksters naar Nederland moeten zijn gekomen nadat ze te maken hebben gehad met seksueel geweld. Hier zou soepeler mee om gegaan kunnen worden. Er moet beter worden gekeken naar de redenen waarom vrouwen niet binnen de zes maanden naar Nederland zijn gekomen. Hetzelfde geldt voor vrouwen die eerst zes maanden in een 'veilig' land zijn geweest. Volgens de Vreemdelingencirculaire 2000 (Overheid.nl, 2014) kunnen asielzoekers dan in het veilige land asiel aanvragen in plaats van naar Nederland komen. De asielzoekers vallen dan onder de verantwoordelijkheid van het veilige land. Als blijkt dat vrouwen inderdaad voor een langere periode in een veilig land zijn geweest en zij verder geen gegronde redenen hebben om in Nederland asiel te ontvangen, moeten zij zo snel mogelijk terug worden gebracht naar dit veilige land.

Waar ook soepeler mee om moet worden gegaan, is dat je alleen een tweede asielaanvraag mag indienen als er nieuwe feiten zijn. Psychologische problemen die pas later aan het licht komen, zouden ook onder nieuwe feiten moeten vallen. Deze psychologische problemen zijn ook een knelpunt als het gaat om op medische gronden een verblijfsvergunning krijgen als je bent uitgeprocedeerd. Als je namelijk bent uitgeprocedeerd en je wilt dan nog een verblijfsvergunning krijgen, dan moet dit door middel van een medisch onderzoek via de gemeente. Het bedrag van dit onderzoek is zo hoog dat veel asielzoekers dit niet kunnen betalen. Het beste zou zijn om dit te voorkomen; dus zorgen dat psychologische problematiek aan het licht komt vóórdat de asielzoekers zijn uitgeprocedeerd. Het zou dan al aan het licht moeten komen tijdens het eerste medische onderzoek. Omdat seksueel geweld niet aan de buitenkant te zien is, kan een arts hier wel indirect naar vragen. Bovendien moet een arts een oordeel geven over de mate van consistentie tussen medische bevindingen en het verhaal van marteling/mishandeling, zoals beschreven staat in het Istanbul Protocol. Daarnaast kan ook de advocaat en VluchtelingenWerk Nederland er op letten dat er eventueel een extra medische check komt, vóórdat zij is uitgeprocedeerd. De extra check kan bijvoorbeeld nodig zijn als psychologische problemen boven water komen tijdens het nader gehoor als de asielzoekers gaan praten over wat ze hebben meegemaakt. Zodra er enig vermoeden is van een trauma moeten asielzoekers de mogelijkheid krijgen om naar de verlengde asielprocedure te gaan, zodat hen enige rust geboden wordt. Het verblijf in detentie zou moeten worden afgeschaft. Asielzoekers zijn gevlucht omdat ze bang waren om in hun eigen land te blijven, ze zijn geen criminelen. De meesten waren in hun eigen land gebleven wanneer de veiligheidssituatie dit had toegelaten.

In sommige gevallen is het niet mogelijk voor asielzoekers om bewijsstukken te kunnen leveren. Hier zou niet zo zwaar aan gewogen moeten worden. Er zou meer moeten worden gekeken waarom ze dat niet hebben. En als ze het niet hebben dan hebben ze het niet, hier mag verder geen oordeel aan gegeven worden.

Als laatste wordt nu aan het begin van het nader gehoor gevraagd of een asielzoekster voorkeur heeft voor een vrouwelijke tolk en/of IND-medewerker. Omdat, als zij dit wil, dit niet meteen geregeld kan worden, moet er een nieuwe afspraak worden gepland. Het zou veel efficiënter zijn om dit al te vragen vóór het gehoor begint, zodat er nog tijd is om een vrouw te zoeken.

7.5 Conclusie

In dit hoofdstuk zijn er punten genoemd hoe het huidige asielbeleid nog beter zou kunnen, naast de hulpmiddelen die al worden geboden. Allereerst moet er minder waarden worden gehecht aan de betrouwbaarheid van ambtsberichten. Ten tweede is de asielprocedure nog steeds te snel. De verlengde asielprocedure is eerder uitzondering dan regel en de asielprocedure in detentie (zoals op Schiphol) moet worden afgeschaft. Ten derde is het erg belangrijk om een vertrouwensband op te

bouwen tussen IND-medewerker en asielzoeker. Als laatste moeten er een paar dingen worden veranderd in de huidige regels omtrent de asielprocedure. Zo zou er onder andere soepeler moeten worden omgegaan met het feit dat je alleen in aanmerking komt voor asiel in Nederland als je dit binnen zes maanden na je traumatische ervaring aanvraagt. Naast veranderingen in het beleid zijn er ook veranderingen mogelijk bij IND-medewerkers, VluchtelingenWerk Nederland, advocaten, tolken en tijdens de gehoren. Zo zouden IND-medewerkers beter getraind kunnen worden en is het voor VluchtelingenWerk Nederland heel belangrijk dat zij de asielzoekers zo goed mogelijk inlichten over wat er gaat gebeuren. Hetzelfde geldt voor advocaten, die de asielzoekers begeleiden rond de gehoren. Voor de tolk bij de gehoren moeten strengere regels komen, zodat niet iedereen mag tolken bij gehoren.

8. Conclusie

In deze conclusie wil ik antwoord geven op de onderzoeksvraag van deze thesis: ‘Welke rol speelt seksueel geweld bij vrouwen op de Nederlandse asielaanvraag?’ Dit zal gebeuren door eerst de deelvragen bij langs te lopen. Nadat er een antwoord is op die vraag, zal ik ook de hypothese kunnen beantwoorden: ‘Vrouwen die seksueel geweld hebben ervaren zijn niet klaar voor hun tweede gesprek bij de IND.’

1. Wanneer krijg je in Nederland asiel en wat de verschillende vormen van seksueel geweld die voorkomen als een vrouw in Nederland asiel aanvraagt?

Uit hoofdstuk 4 is gebleken dat je in Nederland asiel krijgt als je terecht bang bent voor vervolging in je eigen land of als de overheid jou niet kan beschermen tegen seksueel geweld. De voornaamste vorm van seksueel geweld die wordt genoemd bij asielaanvragen is verkrachting. Door middel van ambtsberichten kunnen IND-medewerkers controleren of het verhaal van asielzoekers aannemelijk is. In minstens 26 ambtsberichten staat dat vrouwen risico lopen op seksueel geweld in dat land.

2. Waar wordt tegenaan gelopen gedurende het asielproces, algemeen en specifiek voor vrouwen die te maken hebben gehad met seksueel geweld en de IND-medewerkers die hen horen?

In hoofdstuk 5 zijn de knelpunten genoemd van de Nederlandse asielprocedure; de snelle Nederlandse asielprocedure, vrouwen die zwijgen, waar asielzoeksters tegen aan lopen en waar IND-medewerkers tegenaan lopen. Hieruit kan worden geconcludeerd dat het grootste probleem is dat vrouwen, die te maken hebben gehad met seksueel geweld, niet de ruimte hebben om tijdens het gehoor hun hele verhaal te vertellen in de huidige asielprocedure.

3. Wat zijn de hulpmiddelen om met die knelpunten om te gaan?

De hulpmiddelen die er al zijn om de asielprocedure zo goed mogelijk te laten verlopen, zijn genoemd in hoofdstuk 6. Dit zijn: gehoortechnieken, IND-werkinstructies, tolken en het Istanbul Protocol. Hieruit kan worden geconcludeerd dat diverse instanties en betrokkenen hun best doen om de asielprocedure voortdurend beter te maken.

4. Hoe kan er in de asielprocedure rekening worden gehouden met vrouwen die te maken hebben gehad met seksueel geweld?

Ondanks het feit dat de asielprocedure keer op keer wordt verbeterd, zijn er nog steeds diverse verbeterpunten. Die verbeterpunten zijn beschreven in hoofdstuk 7. De belangrijkste verbeterpunten liggen bij het gebruik van ambtsberichten, de snelle asielprocedure, het vertrouwen winnen van de asielzoekers en het begeleiding van asielzoekers door betrokkenen.

Hiermee kan ik concluderen dat seksueel geweld een grote rol speelt op de Nederlandse asielaanvraag. Ondanks diverse inzetten is er in de huidige asielprocedure niet genoeg ruimte tijdens het gehoor. Het verhaal van vrouwen die te maken hebben gehad met seksueel geweld wordt

hierdoor onderbelicht. De IND-medewerker kan hierdoor concluderen dat deze vrouwen niet genoeg aanwijzingen hebben voor asiel in Nederland. De vrouwen lopen kans uitgezet te worden of te verdwijnen in de illegaliteit.

De hypothese dat vrouwen die te maken hebben gehad met seksueel geweld nog niet klaar zijn voor hun tweede gesprek bij de IND, is niet in elke situatie het geval. Een uitgebreid medisch onderzoek kan aanwijzingen geven dat de vrouw slachtoffer is geweest van seksueel geweld. Als dit zo is, betekent het niet dat de vrouw niet capabel is voor haar tweede gehoor. Wel kan er rekening mee worden gehouden tijdens de gehoren, zoals beschreven staat in de werkinstructie 2010/13. Daarnaast kan er ook gebruikt worden gemaakt van het Istanbul Protocol. Een vrouw kan misschien niet worden gehoord binnen de acht dagen, maar met de nodige aanpassingen van IND-medewerkers en overige betrokkenen kan zij wel haar tweede gesprek hebben met de IND binnen een acceptabel tijdsbestek.

9. Discussie

Het doel van dit onderzoek was om inzicht te krijgen in de problematiek die komt kijken bij de asielprocedure van vrouwen die te maken hebben gehad met seksueel geweld. Een literatuuronderzoek was hier een geschikte methode voor omdat er al meerdere onderzoeken naar zijn gedaan. Die onderzoeken bevatten steeds een deel van dit groter onderzoek. Juist doordat ik de onderzoeken samen heb gevoegd, geeft dit onderzoek een concreet beeld. Hierdoor heb ik inderdaad goed inzicht kunnen krijgen in de problematiek die komt kijken bij de asielprocedure van vrouwen die te maken hebben gehad met seksueel geweld. Door de beschreven aanbevelingen draagt deze thesis bij aan de verbetering van het huidige asielbeleid. Dit zal financiële consequenties met zich meebrengen maar ik verwacht dat dit zich uiteindelijk terugverdient. Doordat de asielaanvragen beter behandeld zullen worden, zullen er namelijk minder tweede asiel aanvragen komen. Daarnaast hoeven de procedures minder lang te duren, waardoor asielzoekers minder lang asielzoeker zijn. Dit scheelt kosten in opvang, tolken, gehoren et cetera maar ook zal het ten goede komen voor de asielzoekers omdat het eerder duidelijk is wat hun toekomstperspectief is.

Het beeld, dat in deze thesis is geschetst, kan eenzijdig lijken. Ik heb namelijk geen interview met een IND-medewerker kunnen regelen wat wel de bedoeling was. Het beeld hoe de IND tegen de problematiek aankijkt, is daardoor niet meegenomen. Op zaterdag 13 juni 2015, tijdens de landelijke opendag van de asielzoekerscentra ben ik naar Ter Apel geweest. Ik ben juist hier geweest omdat je hier drie in één hebt: hier is het centrale aanmeldcentrum, een Proces Opvang Locatie én een asielzoekerscentrum. Tijdens deze dag heb ik nog iemand kunnen spreken die als gehoormedewerker bij de IND heeft gewerkt. Hierin werden sommige punten uit mijn onderzoek bevestigd en andere ontkracht. Zo vertelde deze medewerker inderdaad dat hij ambtsberichten als juist aanneemt. Daarentegen blijkt uit mijn bronnen dat tolken geen eed hoeven af te leggen om te mogen tolken bij gehoren. Volgens deze medewerker moeten zij dat wel degelijk. Behalve wanneer er echt niemand is, wat op dit moment vaak het geval is bij Somalische vluchtelingen. Door dit gesprek werd de complexiteit van de situatie voor mij extra bevestigd; wie spreekt de waarheid? Voor een vervolgonderzoek raad ik daarom ook aan om de IND bij het onderzoek te betrekken. Door het bijwonen van diverse gehoren is het bijvoorbeeld mogelijk om zelf een beeld te vormen over hoe de IND te werk gaat in plaats van het uit secundaire literatuur te halen.

Referentielijst

- Adviescommissie voor vreemdelingenzaken, 2002. *Het VN-vrouwenverdrag in relatie tot de positie van vreemdelingenvrouwen in het Nederlandse vreemdelingenrecht en vreemdelinge beleid*. Uitgebracht aan de minister voor vreemdelingenzaken en integratie. Studio Daniëls BV, Drukkerij Bakker, Den Haag
- Afshar, F., 2005. *Exploring the frontiers of international development: countries of the North, wellbeing, spirituality, and contemplation*. Canadian Journal of Development Studies XXVI (3): 527–45
- Amnesty International, N.D.a. *Seksueel geweld*. Laatst gezien op 30-04-2015 via URL <https://www.amnesty.nl/mensenrechten/encyclopedie/seksueel-geweld>
- Amnesty International, N.D.b. *Amtsberichten*. Laatst gezien op 21-05-15 via URL <https://www.amnesty.nl/mensenrechten/encyclopedie/ambtsberichten>
- Amnesty International, N.D.c. *Medisch onderzoek*. Laatst gezien op 22-05-15 via URL <https://www.amnesty.nl/mensenrechten/encyclopedie/medisch-onderzoek>
- Amnesty International, N.D.d. *Kritiek op asielbeleid*. Laatst gezien op 28-05-15 via URL <http://www.amnesty.nl/kritiek-op-asielprocedure>
- Atria, 2013. Homepage laatst gezien op 14-04-15 via URL <http://www.atria.nl/atria/nl>
- Arachne, 1997. *Het VN-Vrouwenverdrag*. Vrouwenadviesbureau Overheidsbeleid. Jaargang 5 (2)
- Bloemen, E.J.J.M. en Mellink, R., 2008. *'Ik kan niet alles vertellen...'* Asielzoekers met psychische problemen in de asielprocedure. MGv (63): 890-902.
- Bloemen, E.J.J.M. en Zwaan, K.M., 2011. *'Medisch beperkt' in asiel, medische en psychische problemen in de asielprocedure en de mogelijkheden van werkinstructie 2010/13*. A&MR (9): 398-406.
- Bruin, R., Reneman, M., Bloemen, E., 2006. *Care full, medico-legal reports and the Istanbul Protocol in asylum procedures*. Pharos, Amnesty International en the Dutch council for refugees, Utrecht/Amsterdam
- CBS, 2010. *Loonverschil tussen mannen en vrouwen neemt langzaam af*. Laatst gezien op 12-06-15 via URL <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/arbeid-sociale-zekerheid/publicaties/artikelen/archief/2010/2010-3208-wm.htm>
- Clara Wichmann instituut, 1990. *Instantie: hoge raad der Nederlanden, 14 december 1990*.
- Clara Wichmann instituut, 1999. *Instantie: Rechtbank Haarlem, 2 april 1999*.
- COA, N.D. *Opvangproces*. Laatst gezien op 20-05-15 via URL <https://www.coa.nl/nl/asielzoekers/opvangproces>
- Couldrey, M. en Morris, T., 2007. *Sexual violence: weapon of war, impediment to peace*. Forced migration review. Gepubliceerd door the Refugee Studies Centre in association with the United Nations Population fund, Oxford (27)
- De Nationale ombudsman, 2007. *De geloofwaardigheid van ambtsberichten, hoe asielverhalen worden bevestigd of ontkracht*. De minister van buitenlandse zaken en de minister van justitie, 27 september 2007
- Doornbos, N., 2006. *Op verhaal komen. Institutionele communicatie in de asielprocedure*. Wolf Legal Publishers, Nijmegen
- Doornbos, N., 2011. Chapter 14 Dilemmas and strategies in migrant law: a case study in law and sociology. Gepubliceerd in: Taekema, S. en Van Klink, B. *Interdisciplinary research into law*. Berlijn: MohrSiebeck.
- Hart, H., Boeije, H., Hox, J., 2007. *Onderzoeksmethoden*. Boom onderwijs, derdedruk
- Hays, 2015. *The advancement of women in the workplace. Global gender diversity survey 2015*. Recruiting experts worldwide. Leading women
- Hoofddirecteur Asiel, 2010. *IND-werkinstructie nr. 2010/13 (AUB)*.
- Human Rights Watch, 2003. *Fleeting refuge*. New York, 9 april 2003.
- Immo, 2014a. *IMMO-onderzoek bij een 15-jarig meisje uit Afrika?* Nieuwsbrief (15)
- Immo, 2014b. *Casus-overbodig iMMO-onderzoek?* Nieuwsbrief (13)
- Immo, 2015. Homepage. Laatst gezien op 14-04-15 via URL <http://www.stichtingimmo.nl/>
- IND, 2015a. *Ruim 30.000 asielaanvragen in 2014*. Laatst gezien op 02-06-2015 via URL

<https://ind.nl/ruim-30-000-asielaanvragen-in-2014>

- IND, N.D.a. *Overzicht: verblijf met een asielvergunning*. Laatst gezien op 18-03-15 via URL https://kdw.ind.nl/Dialog.aspx?knowledge_id=%2fdialoogvreemdeling%3finit%3dtrue%26prefill%3drue%26WensKlant%3dlkWilAsielAanvragen
- IND, N.D.b. *Wat is asiel?* Laatst gezien op 14-04-15 via URL <https://ind.nl/organisatie/informatie-jongeren/wat-is-asiel>
- IND, N.D.c. *Het werk van de IND*. Laatst gezien op 15-04-15 via URL <https://ind.nl/organisatie/Paginas/ind.aspx>
- IOM Nederland, N.D. *Cijfers vrijwillige terugkeer*. Laatst gezien op 17-03-15 via URL <http://www.iom-nederland.nl/nl/vrijwillig-vertrek/cijfers-vrijwillige-terugkeer>
- Jongendijk, R.A., 2005. *Boekbespreking, een briefje van de dokter...* Cogiscope 0106
- Judex.nl, 2015a. *Voorwaarden om in aanmerking te komen voor een verblijfsvergunning*. Uw recht Uw advocaat. Laatst gezien op 15-04-15 via URL http://www.judex.nl/rechtsgebied/vreemdelingenrecht_%26_asiel/lang-verblijf/artikelen/943/voorwaarden-om-in-aanmerking-te-komen-voor-een-verblijfsvergunning.htm
- Judex.nl, 2015b. *Soorten asielvergunningen*. Uw recht Uw advocaat. Laatst gezien op 15-04-15 via URL http://www.judex.nl/rechtsgebied/vreemdelingenrecht_%26_asiel/asiel/artikelen/967/soorten-asielvergunningen.htm
- Krug, E.G., Dahlberg, L.L., Mercy, J.A., Zwi, A.B., Lozano, R., 2002. *World report on violence and health*. World health organization, Geneve.
- Manschot, A., 1997. 'Ik vraag me af of mevrouw Schmitz nog wel een oog dichtdoet', Gabbi Wieringa krijgt Opzij-prijs vooropvang asielzoekers. In *Opzij*, november 2007
- Merriam, S.B., 1998. *Qualitative research and case study applications in education*. San Francisco: Jossey-Bass
- Ministerie van buitenlandse zaken, 2008a. *Algemeen ambtsbericht Rwanda*. Directie personenverkeer, migratie en vreemdelingzaken, afdeling asiel- en migratiezaken, Den Haag.
- Ministerie van buitenlandse zaken, 2008b. *Algemeen ambtsbericht Angola*. Directie personenverkeer, migratie en vreemdelingzaken, afdeling asiel- en migratiezaken, Den Haag.
- Ministerie van buitenlandse zaken, 2008c. *Algemeen ambtsbericht Liberia*. Directie personenverkeer, migratie en vreemdelingzaken, afdeling asiel- en migratiezaken, Den Haag.
- Ministerie van buitenlandse zaken, 2009. *Algemeen ambtsbericht Burundi*. Directie personenverkeer, migratie en vreemdelingzaken, afdeling asiel- en migratiezaken, Den Haag.
- Ministerie van buitenlandse zaken, 2010. *Algemeen ambtsbericht Mongolië*. Directie consulaire zaken en migratiebeleid, afdeling migratie en asiel, Den Haag.
- Ministerie van buitenlandse zaken, 2011. *Algemeen ambtsbericht Sierra Leone*. Directie consulaire zaken en migratiebeleid, afdeling migratie en asiel, Den Haag.
- Ministerie van buitenlandse zaken, 2012a. *Algemeen ambtsbericht Nigeria*. Directie consulaire zaken en migratiebeleid, afdeling migratie en asiel, Den Haag.
- Ministerie van buitenlandse zaken, 2012b. *Algemeen ambtsbericht Nepal*. Directie consulaire zaken en migratiebeleid, afdeling migratie en asiel, Den Haag.
- Ministerie van buitenlandse zaken, 2012c. *Algemeen ambtsbericht China*. Directie consulaire zaken en migratiebeleid, afdeling migratie en asiel, Den Haag.
- Ministerie van buitenlandse zaken, 2013a. *Algemeen ambtsbericht Turkije*. Directie consulaire zaken en migratiebeleid, afdeling migratie en asiel, Den Haag.
- Ministerie van buitenlandse zaken, 2013b. *Algemeen ambtsbericht Iran*. Directie consulaire zaken en migratiebeleid, afdeling migratie en asiel, Den Haag.
- Ministerie van buitenlandse zaken, 2013c. *Algemeen ambtsbericht Irak*. Directie consulaire zaken en migratiebeleid, afdeling migratie en asiel, Den Haag.
- Ministerie van buitenlandse zaken, 2013d. *Algemeen ambtsbericht Sudan*. Directie consulaire zaken en migratiebeleid, afdeling migratie en asiel, Den Haag.
- Ministerie van buitenlandse zaken, 2013e. *Algemeen ambtsbericht Azerbeidzjan*. Directie consulaire zaken en migratiebeleid, afdeling migratie en asiel, Den Haag.

- Ministerie van buitenlandse zaken, 2013f. *Algemeen ambtsbericht Armenië*. Directie consulaire zaken en migratiebeleid, afdeling migratie en asiel, Den Haag.
- Ministerie van buitenlandse zaken, 2013g. *Algemeen ambtsbericht Ethiopië*. Directie consulaire zaken migratiebeleid, afdeling migratie en asiel, Den Haag.
- Ministerie van buitenlandse zaken, 2014a. *Algemeen ambtsbericht Somalië*. Cluster ambtsberichten en terugkeer, Den Haag.
- Ministerie van buitenlandse zaken, 2014b. *Algemeen ambtsbericht democratische republiek Congo*. Cluster ambtsberichten en terugkeer, Den Haag.
- Ministerie van buitenlandse zaken, 2014c. *Algemeen ambtsbericht Eritrea*. Directie consulaire zaken en migratiebeleid, afdeling immigratie en asiel, Den Haag.
- Ministerie van buitenlandse zaken, 2014d. *Algemeen ambtsbericht Afghanistan*. Directie consulaire zaken en migratiebeleid, afdeling migratie en asiel, Den Haag.
- Ministerie van buitenlandse zaken, 2014e. *Algemeen ambtsbericht Sri Lanka*. Cluster ambtsberichten en terugkeer, Den Haag.
- Ministerie van buitenlandse zaken, 2014f. *Algemeen ambtsbericht Syrië*. Directie consulaire zaken migratiebeleid, afdeling migratie en asiel, Den Haag.
- Ministerie van buitenlandse zaken, 2014g. *Algemeen ambtsbericht Russische federatie*. Directie consulaire zaken en migratiebeleid, afdeling migratie en asiel, Den Haag.
- Ministerie van buitenlandse zaken, 2014h. *Algemeen ambtsbericht Guinee*. Directie consulaire zaken migratiebeleid, afdeling migratie en asiel, Den Haag.
- Nassbaum, M. C., 2011. *Creating capabilities, the human development approach*. Library of congress cataloguing-in-publication data, United states of America
- NRC.nl, 2007. *VN bezorgd over snelle asielprocedure*. Laatst gezien op 19-05-15 via URL <http://vorige.nrc.nl/article1798955.ece>
- Overheid.nl, 2012. *Besluit van de Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel van 23 oktober 2012, nummer WBV 2012/23, houdende wijziging van de vreemdelingencirculaire 2000*. Laatst gezien op 23-05-15 via URL <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2012-22840.html>
- Overheid.nl, 2014. *Vreemdelingencirculaire 2000*. Laatst gezien op 12-06-15 via URL http://wetten.overheid.nl/BWBR0012288/volledig/geldigheidsdatum_28-01-2014
- Pharos, 2015. Homepage. Laatst gezien op 14-04-15 via URL <http://www.pharos.nl/nl/home>
- Rijksoverheid, 2014. *Nederland intensiveert inspanningen tegen seksueel geweld in conflictgebieden*. Nieuwsbericht, laatst gezien op 21-05-15 via URL <http://www.rijksoverheid.nl/nieuws/2014/06/30/nederland-intensiveert-inspanningen-tegen-seksueel-geweld-in-conflictgebieden.html>
- Rohlof H. en Bloemen E., 1998. *Behandeling van asielzoekers*. Laatst gezien op 26-05-15 via URL <http://rohlof.nl/vluchtelingen/behandeling-van-asielzoekers/>
- Slijter, A., 1997. Uitgeprocedeerde asielzoeksters duiken onder in Den Bosch, vrouwen en kinderen slachtoffer van asielbeleid. In *Opzij*, maart 1997
- Spijkoer, T.P., 2002. *Discussiestuk, het VN-vrouwenverdrag en het Nederlandse vreemdelingenrecht*. Bijlage 3 bij ACVZ advies VN-vrouwenverdrag november 2002, Vrije universiteit Amsterdam,
- Stichting Vluchteling, 2010. *Seksueel geweld als oorlogswapen*.
- Tankink, M., 2009. *Over zwijgen gesproken*. Pharos, Utrecht. A-D Druk, Zeist
- Trouw, 2007. *Ambtsberichten maken asieladvocaten radeloos*. Laatst gezien op 26-05-15 via URL http://www.trouw.nl/tr/nl/4324/Nieuws/article/detail/1416396/2007/04/18/Ambtsberichten-maken-asieladvocaten-radeloos.dhtml?cw_agreed=1&cw_agreed=1
- UN, 2005. *Millennium Development Goals*. Beschikbaar via URL <http://www.un.org/millenniumgoals>
- UNHCR, 2011. *Lancering rapport gesloten verlengde asielprocedure*. Laatst gezien op 28-05-15 via URL <http://www.unhcr.nl/unhcr-in-nederland/campagnes/grensdetentie.html>
- UNCHR, 2015. *Advanced search*. Laatst gezien op 14-04-15 via URL <http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/search?page=search&advsearch=y>

- Van Mourik, K., Zwaan, K., Terlouw, A., 2011. *Gehoor geven. Een onderzoek naar de toepassing van IND-werkinstructie 2008/6 omtrent asielzoekers met psychische problemen*. Wolf productions
- Vanio-Mattila, J., 1996. *The impact of development interventions on community-based natural resource management: cases from Kenya and Namibia*. Fennia 174 (2): 125–222
- VluchtelingenWerk Nederland, N.D.a. *Homepage*. Laatst gezien op 14-04-15 via URL <http://www.vluchtelingenwerk.nl/>
- VluchtelingenWerk Nederland, N.D.b. *Asielprocedure*. Laatst gezien op 19-05-15 via URL <http://www.vluchtelingenwerk.nl/feiten-cijfers/procedures-wetten-beleid/asielprocedure>
- VluchtelingenWerk Nederland, N.D.c. *Standpunt: algemene ambtsberichten*. Laatst gezien op 21-05-15 via URL <http://www.vluchtelingenwerk.nl/wat-wij-doen/standpunten/standpunt-algemene-ambtsberichten>
- VluchtelingenWerk Nederland, 2007. *Gesloten OC procedure voor Asielzoekers*. Onderzoek in opdracht van UNHCR, conclusies van VluchtelingenWerk Nederland.
- VluchtelingenWerk Nederland, 2009. *Asielzoekers zwijgen over seksueel geweld*.
- VluchtelingenWerk Nederland, 2011. *Herziene asielprocedure een verbetering? Asielbarometer*.
- VluchtelingenWerk Nederland, 2014. *Bescherming in Nederland*. Laatst gezien op 01-06-15 via URL <http://www.vluchtelingenwerk.nl/feiten-cijfers/cijfers/bescherming-nederland>
- Clara Wichmann instituut, N.D. *Homepage*. Laatst gezien op 14-04-15 via URL <http://www.vrouwenrecht.nl/>
- Wetten, J.W., Dijkhoff, N., Heide, F., 1998. *De positie van vrouwen in de asielprocedure*. Westenschappelijk onderzoek- en documentatiecentrum, Den Haag

Bijlage 1. Ambtsberichten met seksueel geweld

In de volgende tabel is er een overzicht te zien van de landen die naar voren komen als je bij de documenten en publicaties van de Rijksoverheid zoekt op seksueel geweld bij de ambtsberichten.

Land	Seksueel geweld?	Informatie	Terugsturen?
Burundi	Ja	Ondanks dat seksueel geweld strafbaar wordt gesteld, wordt verkrachting echter zelden bestraft	Ja
Congo	ja	Je kan aangifte doen maar eigenlijk gebeurt dit nooit. Mede omdat vrouwen maar moeten zien of hun zaak in behandeling wordt genomen	Ja, volwassenen worden soms wel eerst ondervraagd, daarna ondervinden ze geen problemen
Rwanda	Ja, vrouwen en kinderen	Er bestaan zware straffen maar, vooral op het platteland, wordt dit niet nageleefd. Dit omdat er corruptie plaatsvindt onder de rechters en vrouwen hun sociale status kunnen verliezen	Ja
Turkije	Ja	Positie van vrouwen in maatschappij is slecht met weinig bescherming tegen seksueel geweld. Wel wordt er veel aan gedaan maar de resultaten blijven tot dusver uit	Ja, indien deze geen kans loopt blootgesteld te worden aan mishandeling, foltering of mensenwaardige behandeling
Angola	Ja, zowel binnen huwelijken als daarbuiten, zoals in gevangenissen	De politie biedt weinig bescherming ondanks dat verkrachting wel strafbaar is. Daar komt bij dat vrouwen niet op de hoogte zijn van hun rechten en ze bang zijn	Er worden een paar kanttekening geplaatst om asielzoekers terug te sturen die in Nederland uitgeprocedeerd zijn
Iran	Ja	De mogelijkheid om aangifte te doen van seksueel geweld van echtgenoot of van anderen bestaat. Dit gebeurt niet vaak omdat er geen overheidsorganisatie actief is die geweld tegen vrouwen tegengaat. Vrouwen die hun man willen ontvluchten, kunnen onderdak zoeken bij familie ergens anders in het land, dit is hun wettelijk	Weinig bekend wat er gebeurt als je wordt teruggestuurd naar Iran

		toegestaan	
Irak	Ja	Vrouwen kunnen aangifte doen maar doen dit wegens angst voor represailles door de familie en gebrek aan vertrouwen in de politie vaak niet	Ja, kan zijn dat ze eerst vastgehouden worden in detentie (kan paar uur tot een paar maanden duren)
Eritrea	Ja	Verkrachting binnen huwelijk is niet specifiek bij wet verboden	O.a. geen vrouwen en kinderen met speciale profielen
Sudan	Ja	Worden amper beschermd door autoriteiten, in wet staat zelfs dat er een verband is tussen verkrachting en overspel	Teruggestuurd lopen diverse risico's
Afghanistan	Ja, in huiselijke sfeer	Vrouwen zijn bang om aangifte te doen	Nee, geen gedwongen terugkeer
Sri Lanka	Ja, zowel binnen- als buitenhuis en zowel bij vrouwen als bij kinderen	Binnen huwelijk is seksueel geweld niet strafbaar. Er wordt weinig aangifte gedaan, omdat gemelde zaken zelden of slecht worden onderzocht. Daarnaast is er angst voor verkrachting of seksuele intimidatie op het politiebureau. Plus vrouwen worden gestigmatiseerd	O.a. geen vrouwen en kinderen in bepaalde omstandigheden
Syrië	Ja, zowel vrouwen als kinderen in huiselijke sfeer als methode van oorlogsvoering	Is bij wet een ernstig misdrijf maar overheid treedt onvoldoende op	Gedwongen terugkeer vindt op dit moment niet plaats
Rusland	In bepaalde delen van het land	-	In principe wel
Azerbeidzjan	Verkrachting komt voor, maar het is niet bekend in welke mate	Op dit onderwerp rust, met name op het platteland, een taboe. Veel vrouwen schamen zich voor het feit dat zij slachtoffer zijn van verkrachting. Slachtoffers van verkrachting worden door de maatschappij gestigmatiseerd. Slachtoffers zouden vaak geen aangifte durven doen uit schaamte en angst voor repercussies. Het doen van aangifte biedt in de praktijk geen garantie dat de politie ook daadwerkelijk tot handelen	Ja

		overgaat	
Armenië	Ja, in huiselijke sfeer	In de Armeense wet is niet duidelijk opgenomen dat seksuele intimidatie verboden is	Ja
Guinee	Ja	Staan zware straffen op maar niet binnen huwelijk	Geen standpunt over ingenomen
Ethiopië	Ja, in huiselijke sfeer	Politie beschermt nog niet voldoende, ergens anders in land vestigen is niet reëel voor alleenstaande vrouw	Ja, maar bronnen verschillen of teruggekeerden problemen ondervinden
Nigeria	Ja, binnen huwelijk en door politie	Aangifte doen heeft geen zin	Ja
Nepal	Ja, binnen huwelijk en tijdens detentie	Aangifte doen heeft geen zin	Ja, wel moet naar persoonlijke omstandigheden worden gekeken
China	Officiële statistieken ontbreken	In de praktijk wordt voor zover bekend echter geen structurele bescherming geboden tegen (seksueel) geweld door derden of door overheidsfunctionarissen	Ja, zolang het op een humane manier gebeurt
Mongolië	Ja, veel huiselijk (seksueel) geweld ook tegen kinderen maar ook verkrachting buiten het huwelijk	Vooral op platteland met als oorzaak alcohol. sociale en culturele normen en politieprocedures verhinderen slachtoffers toch nog vaak om aangifte te doen	Ja want Mongolië is gewoon een democratisch land
Liberia	Ja, gedetineerden en binnen huwelijk	Politie treedt er nauwelijks tegen op en straffen zijn laag	Ja, maar wel kijken naar het individu
Sierra Leone	Ja, verkrachting binnen huwelijk	Is niet specifiek strafbaar en vrouw doet geen aangifte want is economisch afhankelijk van man plus de kosten van de zaak zijn hoog	Ja

Tabel 1: Landen waar seksueel geweld plaatsvindt volgens ambtsberichten (Ministerie van buitenlandse zaken, 2009; Ministerie van buitenlandse zaken, 2014b; Ministerie van buitenlandse zaken, 2008a; Ministerie van buitenlandse zaken, 2013a; Ministerie van buitenlandse zaken, 2008b; Ministerie van buitenlandse zaken, 2013b; Ministerie van buitenlandse zaken, 2013c; Ministerie van buitenlandse zaken 2014c; Ministerie van buitenlandse zaken, 2013d; Ministerie van buitenlandse zaken, 2014d; Ministerie van buitenlandse zaken,

2014e; Ministerie van buitenlandse zaken, 2014f; Ministerie van buitenlandse zaken, 2014g; Ministerie van buitenlandse zaken, 2013e; Ministerie van buitenlandse zaken, 2013f; Ministerie van buitenlandse zaken, 2014h; Ministerie van buitenlandse zaken, 2013g; Ministerie van buitenlandse zaken, 2012a; Ministerie van buitenlandse zaken, 2012b; Ministerie van buitenlandse zaken, 2012c; Ministerie van buitenlandse zaken, 2010; Ministerie van buitenlandse zaken; 2008c; Ministerie van buitenlandse zaken, 2011).

Bijlage 2. Knelpunten en oplossingen

In de volgende tabellen is er een overzicht te zien van de knelpunten waar betrokkenen (asielzoeker die te maken hebben gehad met seksueel geweld en IND-medewerkers die deze asielzoeksters horen) tegenaan lopen in de huidige asielprocedure.

Knelpunt volgens asielzoekster	Oplossing
Er wordt door de IND niet doorgevraagd tijdens gehoren	IND-medewerkers krijgen jaarlijkse (opfris) cursussen van professionals waarin wordt aangeleerd in hoeverre je door kan vragen zonder dat dit schade teweeg brengt voor de asielzoekster
Vrouwen geloven überhaupt de IND niet meer, omdat in hun eigen land overheidsfunctionarissen niet te vertrouwen zijn	Hier kan al aan worden gewerkt tijdens de rust- en voorbereidingsperiode. VluchtelingenWerk Nederland legt hen dan uit hoe de procedure in zijn werk gaat, daarbij moet ook herhaaldelijk worden verteld dat de IND wel te vertrouwen is. Tijdens de gehoren moet er genoeg tijd worden genomen om het ijs te breken
De geheimhoudingsplicht is niet altijd duidelijk	Dit moet standaard worden gemeld voordat de gehoren beginnen. Omdat sommige informatie wordt gecheckt bij familieleden, moet dit ook eerlijk worden verteld. Maar over persoonlijke dingen moet er worden gemeld dat dat vertrouwelijk is
Er is weinig tijd en ruimte voor het ontstaan van een sfeer waarin schaamte en wantrouwen kunnen afnemen	IND-medewerkers moeten ruim de tijd nemen voor de gehoren. Dus in plaats van twee gehoren per dag, nog maar één gehoor per dag. Hierdoor hebben ze meer tijd en kunnen ze eerst investeren om een sfeer van vertrouwen te creëren met de asielzoeksters
Je mag niet minstens zes maanden in een veilig land zijn geweest	Hier moet soepeler mee worden omgegaan en meer worden gekeken naar de redenen waarom er in dat veilige land geen asiel is aangevraagd
Je moet binnen zes maanden na de traumatische ervaring in Nederland zijn aangekomen	Hier moet soepeler mee worden omgegaan en meer worden gekeken naar de redenen waarom ze niet binnen de zes maanden naar Nederland zijn gekomen
De consequentie om niet alles te vertellen tijdens de gehoren is heel groot	<ul style="list-style-type: none"> - Zorg dat voor de gehoren de praktische zaken al duidelijk zijn, zodat ze daar niet hun aandacht op hoeven te vestigen maar echt bezig kunnen zijn met de voorbereiding van de gehoren - Er moet soepeler worden omgegaan met het feit dat een 2^e asielaanvraag alleen mag met nieuwe feiten
Om op medische gronden een verblijfsvergunning te krijgen als je bent uitgeprocedeerd, moet dat via de gemeente wat qua kosten erg kan oplopen	Er moet worden voorkomen dat dit nodig is. Bij het al eerdere medische onderzoek moeten de artsen, die dit uitvoeren, medische mankementen ontdekken. Daarnaast kan ook de advocaat en VluchtelingenWerk Nederland

	hier op letten, zodat er eventueel een extra medische check komt, vóórdat zij is uitgeprocedeerd
Vrouwen zien niet de consequenties in wanneer ze aangeven geen voorkeur te hebben voor het geslacht van de tolk of IND-medewerker	- In de rust- en voorbereidingsfase kan VluchtelingenWerk Nederland de asielzoekers hier al attent op maken - Als er dan wordt gevraagd wat voor tolk ze willen, moeten nog een keer de consequenties hiervan worden genoemd
Het is niet algemeen bekend dat het ook mogelijk is om aparte dossiers aan te vragen als je met een familielid naar Nederland komt	Dit is een taak van VluchtelingenWerk Nederland. Zij informeren de asielzoekers over de procedure en werkwijze. Daarbij kunnen ze vrouwen er dus attent opmaken dat het mogelijk is om aparte dossiers te krijgen
Sommige gegevens gaan verloren omdat de asielzoeker, de advocaat, de IND-medewerker of de tolk denken dat de informatie niet relevant is	Tijdens de gehoren moet alles worden genoteerd zodat niks verloren gaat. Een andere oplossing is om de gehoren op te nemen. Naast gehoren ligt hier ook een taak voor de advocaten; deze moeten de asielzoekers erop wijzen wat wel en wat niet relevant is
Het is lastig om al je bewijsstukken te leveren	Hier moet niet te veel waarde aan worden gehecht. Net als aan de ambtsberichten die dan als bewijsmateriaal dienen

Tabel 2: Knelpunten volgens asielzoeksters die te maken hebben gehad met seksueel geweld op de huidige asielprocedure

Knelpunten volgens IND-medewerkers	Oplossing
Kinderen zijn aanwezig; dit verstoort de rust en zorgt ervoor dat vrouwen niet alles vertellen	Vrouwen moeten alleen worden gehoord, zonder kinderen
IND-medewerkers interpreteren dingen anders dan de asielzoekster	Maak van alles bandopnames. Zo kan heel makkelijk worden nageluisterd wat er precies is gezegd
IND-medewerkers vertrouwen de asielzoekers in eerste instantie niet	Dat is goed omdat er velen tussen zitten die geen recht hebben op asiel in Nederland maar dit bevordert de sfeer tijdens de gehoren niet. Daarom moet er worden geprobeerd om dit niet te laten blijken en eerst investeren om een vertrouwensband op te bouwen. Daarnaast moeten IND-medewerkers trainingen krijgen hoe zij hier mee om moeten gaan
Het is lastig om asielzoeksters te garanderen dat hun verhaal vertrouwelijk is	De IND-medewerker en de asielzoeksters moeten afspreken wat wel gedeeld mag worden (bv feiten over woonadressen) en wat niet (bv traumatische gebeurtenissen). De laatste categorie kan dan als bijlage dienen en alleen bij de IND blijven
De IND mag dingen niet suggereren maar asielzoekers moeten zelf met de	De advocaat kan de asielzoekers al voorbereiden op wat relevant is om sowieso

informatie komen	te vertellen tijdens de gehoren
Het is lastig voor een IND-medewerker om door te vragen zonder dat dit oncontroleerbare psychische problemen oproept	IND-medewerkers krijgen jaarlijkse (opfris) cursussen van professionals waarin wordt aangeleerd in hoeverre je door kan vragen zonder dat dit schade teweeg brengt voor de asielzoekster.
Je kan van buiten niet aan een vrouw zien of zij te maken heeft gehad met seksueel geweld	Tijdens de medische check kan hier door indirecte vragen naar worden geïnformeerd. Daarnaast kunnen andere betrokkenen (tolk, VluchtelingenWerk Nederland, IND-ambtenaar, advocaat) een tweede test aanvragen als er een vermoeden is van seksueel geweld
De tolk kan zelf getraumatiseerd of overbetrokken zijn	Stel eisen aan tolken die komen tolken bij de gehoren. Geef ze trainingen, voorlichtingen en test ze op emotioneel gebied voordat ze tolken
De vraag of een asielzoekster een vrouwelijke tolk of IND-medewerker wil, wordt aan het begin van het nader gehoor gesteld. Als zij dat wil, moet er een nieuwe datum worden vastgesteld	Vraag aan het eind van het eerste gehoor of de asielzoekster voorkeur heeft voor het geslacht van de tolk of de IND-medewerker. Vertel hier ook bij wat de consequenties van deze keuze zijn
Twee gehoren op één dag is te veel	Laat IND-medewerkers maximaal één gehoor per dag doen

Tabel 3: knelpunten volgens IND-medewerkers in de huidige asielprocedure